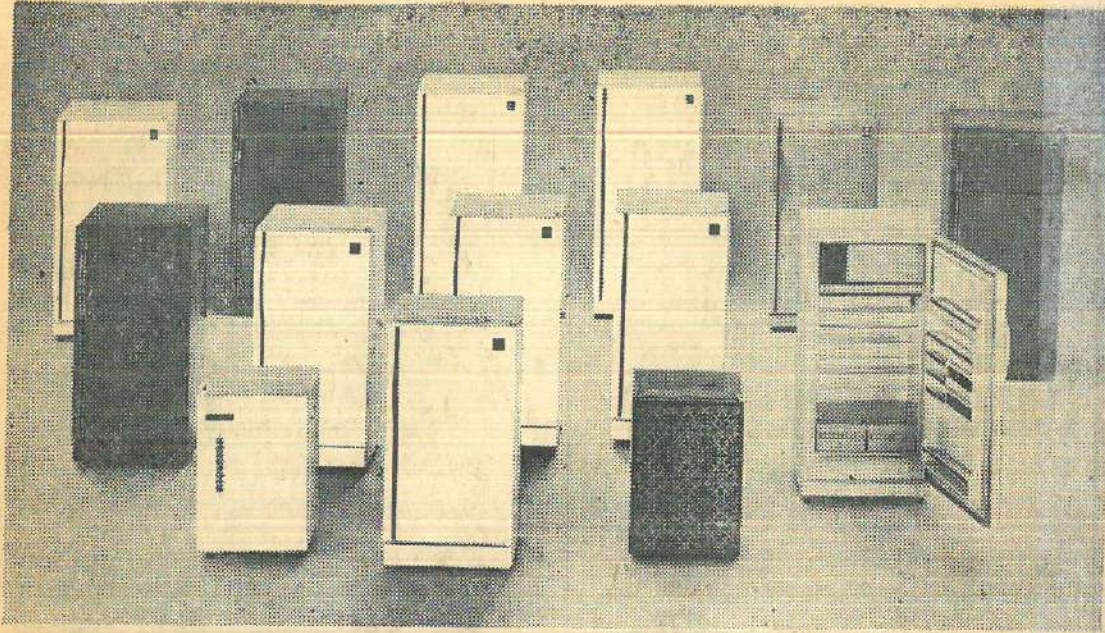
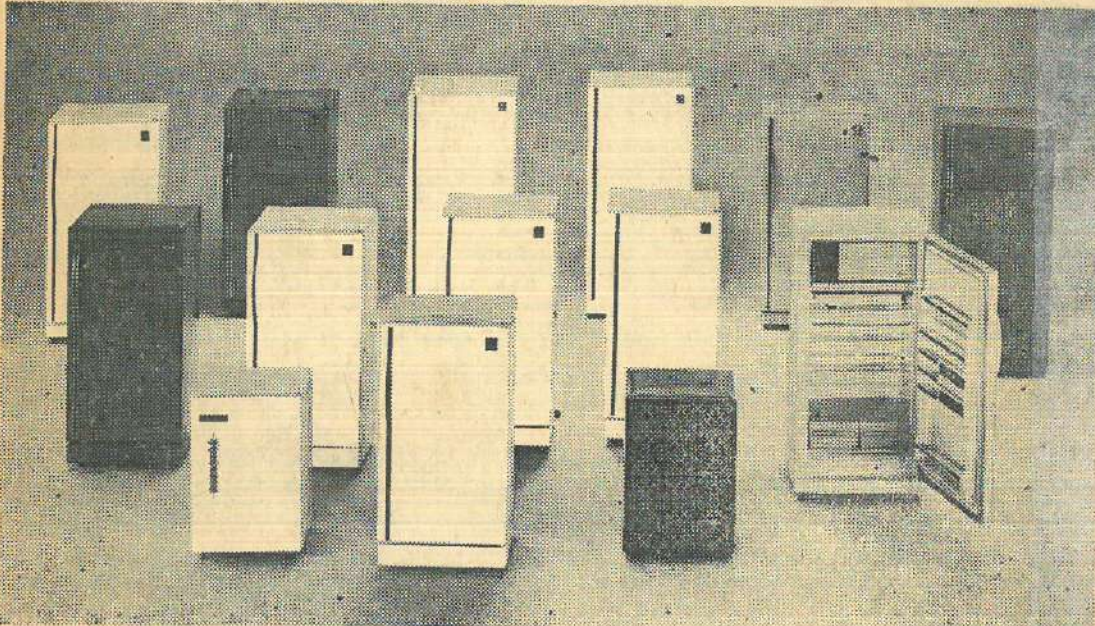

buzdolabında

ARCELİK
KALİTEDE ÖNCÜ...FİYATTA ÖLÇÜ

(Yeni Ajans : — 13)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1974

İÇİNDEKİLER :

Folklor ve Çocuk Kültü	Süleyman ARISOY
Son Kavaklı İsmail Dümbüllü ve Hayatı —2—	İ.H.
Türk Halk Müziği Araştırması ve Halûk Tarcan'ın Cevapları	T.F.A
Ağrı Mânîlerinden Bir Demet	Nail TAN
Doksan Üçüğü (Dokzancıl)	Ahmet ŞENTÜRK
Yurt dışı Halk Dansları Festivallerine Katılan Gruplarımız	Bora HİNÇER
Şamanizm Üzerine Notlar	Abdülkadir İNAN
Türklerde Başlık ve Mehir	İhsan HİNÇER
Bitkisel Harika Bir İlâç : Asafoetida	Aysegül DEMİRHAN
Bozkır Düğünleri ve Bayrak	Ahmet PETEKÇİ
Bir Yusufeli Masalı : Kısmeti Bol Avcı	Mehmet GÖKALP

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 295

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın : . . . — 14)

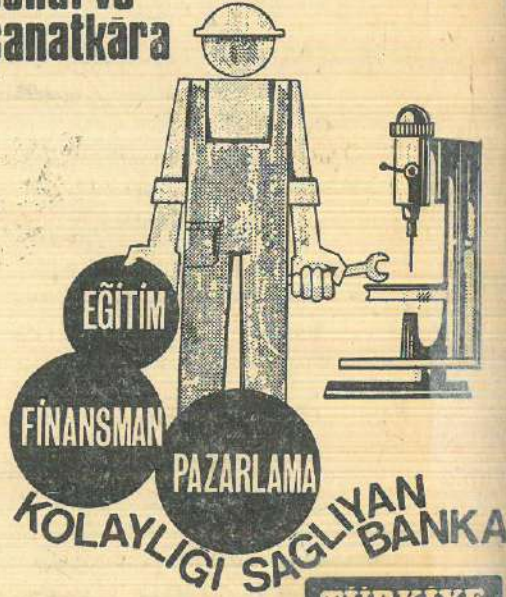
DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE \$ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : — 15)

esnaf ve
sanatkâra

KOLAYLIĞI SAĞLIYAN
BANKA

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO. 295

ŞUBAT 1974

YIL : 25 — CİLT : 15

Folklor ve Çocuk Kültürü

Yazan : Süleyman ARISOY

Ankara "Türkiye Folklor Araştırmaları
Kurumu II. Başkanı

A — GİRİŞ

Yarının insanı, yurt ve geleceğin güveni, ana babanın her şeyi tek amaç ve varlığı, yaşantımızın en güzel yapısı, doğanın en büyük yaşayan anıtı, sevgimizin, sevdiğimiz nadeni, güven, ümit ve onurumuzun büyüyen tek direnci, yaşantımızdan koparamadığımız tek bağ, aile ocağının tüten sevinci, her şeyimiz çocuktur.

B — ÇOCUK KÜLTÜ

S. V. Örnek Kültü belirlerken "Yüce ve kutsal olarak bilinen varlıklara karşı gösterilen saygı, onlara tapınış. Bu saygı ve tapınış duayı, kurbanı belirli ritleri gerektirmektedir..." diyor (1). Gerçekten de, Çocuk tüm evrendeki varlığımızın geleceğin temeli, amacı ve en büyük değeridir.

Etnolojide ilkelere kadar ta çağımıza dek tüm evrende çocuk anlam, değer ve yerinden birşey kaybetmemiştir. Eğer bir ulus, toplum, çocuklarını "Çocuk Kültü" anlam ve yapısal değerinde görmüyor veya değerlendiremiyorsa geleceğine kuşku ile bakmak gerekir.

Etnolojinin tarif ve saptamı açısından belki çocuk kültürü, doğrudan ve açık bir kültür değil de, dolaylı ve amaca yöneltilmiş bir kültür olarak kabul edilebilir.

Çocuk adına bayramlar düzenlenmesi, sünnet, erginlik, doğumda belirli ritlerin

yerine getirilmesi, çocuk için darbimeseller ve deyimlerin açıklaması ve çocukla ilgili çeşitli töreler çocuk kültürünü doğrular, destekler niteliktedir.

İlkelerde, doğum hatta doğum öncesi başlayan çocuğa dolaylı olarak yöneltilmiş çocuk kültürü, özellikle erkek çocuk üzerinde yoğunudur ve çocuğun ileri yaşlarının belirli dönemlerinde bu kültürle ilgili ritler farklılaşarak sürer gider. Örneğin sünnet, erginliğe geçiş (rite de passage), nişan, evlenme v.b. gibi.

Ancak ekonomik, sosyal ve özellikle kültürel kalkınmasını sağlamış olan uluslar, ileri toplumlarda çocuk kültürü ve buna bağlı ritler ise daha rasyonel, şuurlu, ilmi ve çağdaştır.

Çocuk kültürünü prehistoryadan çağımıza dek etnoğrafya ve folklorda (ulusal inanç, davranış, düşüncede) örneklerini çok olarak doğaldır. Ne var ki toplum ve uluslara göre çocuk kültürü onların ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaları ile ilişkili ve doğrultusunda farklıdır. Artık çağımızda bu "Çocuk Kültü" bilinçli, ilim ve sanat, gerçek açısından ele alınarak gerekleri yerine getirilmekte, dolaylı olarak ta ulus yüceltilmektedir.

Gerçekte de kültürel uygun varlıktır çocuk. İnsanlar bir çok varlıkları kültürel almışlar, onlar için belirli kutsal ritler dü-

zenlemişlerdir. Bunlar için de büyükler için kült davranışları, gereksiz, sakat ve yanlış. Çünkü Montandré "Büyükler, omuzlarımızda taşıdığımız için büyüktür, fırlatıp atınca yerde sürünmeye başlarlar", anlatımı ile gerçeği açıklıyor. Genellikle tüm ulusların da kutladığı Ulusal Çocuk Bayramları, bir bakıma Çağdaş "Çocuk Kültü" anlamını kapsar.

C — ÇOCUK VE ULUSLAR

Çocuk, insan yaşam dünyasında doğanın en yüce, amaçsal, anlam ve varlığıdır. Onunla ve onun için geleceklere gidilir, güçlükler yenilir, karanlıklar aydınlanır.

Çocuksuz kişi ve ortamların anlam ve yaşantısı yitirilmiş boşuna gibidir. Aile, toplum ve uluslar yarınlarında çocuğa güvenirlir. Bu güvene, çocuk güvençsiz, inançsız, köksüz ve eğitimsiz yetiştirilmişse vay o geleceğe.

Bir yönden tarihte göçmüş devletlerin kusurları bu temelde toplanır. Aksine yücelen, devleşmiş ülkelerin toplumlarındaki başarı sırları çocuklarına verdikleri değerleri ile orantılıdır.

Örneğin Japonya'da, Amerika'da, Avrupa'da koca bulvarlara çıkan tek çocuk tüm ulaşımı durdurur. Ama küçük, geri ve çocuklarını önemsememiş, değerlendirmemiş ülkelerde ise çocuk ulaşım araçlarının tekerleklerinde can verir.

Batılı, gelişmemiş ülkelere nüfus—aile plânlamasında gelecek çocukların doğumunu önlemesi için öğüt verirken, kendi ülkesinde çocuğunu kutsal inançlarının başına taç olarak geçirir.

Çocuk sevmeyen, saymayan ve değerlendirmeyen kişi ve toplum ruhsal yönden eksik, hasta ve sakıncalıdır. Bu sakıncalı yapısının gelecekte mutlak cezasını çeker. Gerçekten de çocuk ot gibi üretilmez. Her dünyaya gelen çocuğa kişilik, değer verilmesi, eğitilmesi, gereksinlidir. Çocuk uluslardaki her şeyin yapı taşıdır. Ulusun geleceği bu yapı ve temel taşları üzerinde yücelir. Analar, babalar, eğitimciler, yöneticiler ve sanatçılar ise mimarlarıdır.

D — EĞİTİMCİLERE, FİLİM SANSÜRÜNE, PSİKOLOKLARA UYARI

Geçmiş tarihlerden bu yana, uluslarda her harp sonrası bir yönden, biraz daha

fazla bencilleşmiş, anti—humanist, insanlık düşmanı duygular taşıyan duygu, davranış, fikir, sanat hareket ve yapıtlarına rastlıyoruz. Dünya, her geçen günde, daha da insancılıktan uzaklaşmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra çağımızda daha da artmıştır. Savaş sonrasının verdiği bu korkunç davranış için daha canavarca çatışmak için kişiyi vandalist, kanibalist ve kötü yapan etkiler, tohum çekirdekleri olmaktadır. Çağımızdaki sinemalarda kösnül filimlerin ötesi, sadistlik denen insanlık dışı, canavarca, işkence, kan, ölüm saçan, genç ve çocuklarımızın, us ve bilinçlerine etki yapan filimlerin rahatlıkla sansürden geçerek sinemalarda oynatılması, daha canavar duygularla beslenmelerini sağlamaktadır.

Bu toplum düşmanı, korkunç duygu eylemine bir örnek verelim (2).

İstanbul'da üç yeğenini usturayla başlarını kesmek suretiyle öldüren yüksek eğitim öğrencisi genç, yakalanınca aynen şu itirafı yapıyor:

"Düşünüyorum — Yılan Ruhlu Kadın — isminde bir film seyretmiştim. Onda da aynı sahneler vardı. Belki size saçma gelecek ama bu sahneler şuurlarıma öylesine yerleşmişti ki sonunda aynısını uyguladım". Soruyoruz şimdi, bu ruh sapıklığı ile ilgili olan bu ve buna benzer cinayetlerle gelecekler için sansürcüler, psikologlar, sosyologlar ve eğitimciler ne diyecekler, toplum ve gelecek kuşaklarımız için ne önerecekler, kısa ilmi ve toplumsal tepkileri ne olacaktır?

Bize göre her şeyden önce, tez filim sansürlerinin yetkili, objektif, kültürlü ilim kurullarından oluşturulması için değişme düzenlenme gereksinlidir.

E — ÇOCUK VE EĞİTİM

Çocuğu iyi yetiştirmede tek kesin yol onlara iyi, olumlu davranmaktır. Oscar Wilde "Çocukları iyi yapmanın en iyi yolu onları sevindirmektir", diyor. Lamb "Bir çocuk sütle ve övgüyle beslenir" diyor. Çocuklarına bu açıdan davrananların onları yarına kazanacaklarına kuşkusu olmamalıdır. Çünkü Rousseau'ya göre "Çocukluk, mantığın uykusudur". Bu uyku devresinde onun bilinç altına yerleştirilen iyi davranışlar, tutku ve etkiler, yarınki dünyasın-

da olumlu dayanakları olacaktır.

Wordsworth "Çocuk, insanın babasıdır", diyor (3). Böyle olunca yarınki babamıza bu günden saygılı, değerli ve onurlu davranmalıyız. Onu iyi örnek eğitmeliyiz.

F — ÇOCUKTA EGO - BEN

İnsandan hayvana doğanın yüce ve katıksız ana, babaya verdiği yenilmez iç güdüsel çocuk sevgisi, çocuğun güveni ve direncidir. Bunu sezen çocuk, sevgiyi çıkarına dilediği yönde sömürür. Ana baba sevgiyi akıl mantık ve bilgi gücü ile uygulayamadığı sürece çocuk gerçek, yoldan saptırılmış ve ego - ben dediğimiz bencillığe itilmiş olur. Sigmund Freud bunu ilim açısından açıklamış ve kurallarını, kuramlarını belirtmiştir.

Akılsız, mantıksız belirli bir amaca yöneltilememiş, amaçsız sevginin insansal değeri yoktur. Çünkü bu tür sevgi insan ve hayvanda da aynı, içgüdüselidir. Bu nedenle eğitici, öğretmen ve yöneticinin çocuk sevgisi kutsal, gerçek ve yararlı sevgidir. Birincisinde ana baba, çocuğunun kölesini ikincisinde ise çocuk kendisini yetiştirenin gerçek ve amaçsal sevgi yapısıdır. Bunun için ana baba ile eğitimcinin iş birliği önemle gereksinlidir.

Çağdaş çocuk eğitimciliğinde buna yönelen ulusların çocukları geleceğin sağlam, dirençli u'usal güvencesidirler.

G — ÇOCUK EĞİTİMİNDE İLKELER

Çocuğun öncelikle iyi insan, iyi vatandaş ve yararlı bir kişi olması için olumlu, olumsuz ilkeler vardır. Bunları özetlersek (4) :

1 — Kavgacılar ve gürültü içinde yetişen çocuk, kavgacı olacaktır.

2 — Korku içinde yaşayan çocuk korkak, çekingen ve güvençsiz olur.

3 — Zavallılık, acınacak ortamda yetişen çocuk yarın kendini zavallı ve acınma içinde duyacaktır.

4 — Çocuğu kıskançlık içinde yetiştirme! Bu onu yarın toplum ve kişilerden nefret eden yaratık haline kor.

5 — Çocuk cesaret ve heyecana değer veren, bir ortamda yaşarsa, yarın da kendine güvenen, cesur ve heyecanlı kişi olacaktır.

6 — Övmeyi bilen insanlar içinde yaşayan çocuk, başkalarını da övmeyi öğrenir.

7 — Sevgi ortamında yaşayan çocuk, evreni ve insanları sevmeyi de öğrenecektir.

8 — Çocuk kendisini adam yerine koyan, değer veren bir ortamda yaşarsa, yaşantısına erişmek için çalışmaya değer bir amacı olmasını öğrenir.

9 — Dürüstlikle hareket eden insanlar içinde yetişen çocuk, adaletin ne olduğunu ve gereksinliğini anlar.

10 — Sözle—ine güvenilir dürüst insanlar içinde yaşayan çocuk, hakikatın ne olduğunu öğrenir.

11 — Çocuk, açık ka'pli güler yüzlü ve anlayışlı insanlar arasında yaşarsa, dünyanın gerçekten yaşanmaya değer, güzel bir ortam olduğunu öğrenir.

12 — Her istediğini yapar ve verirsene, o bütün dünyanın onun geçimini sağlamak zorunda olduğuna inanan bir bencil olur.

13 — Kötü sözlerini, hoş görürlülükle karşılarsan, kendisinin akıllı olduğunu sanan bir zavallı olur.

14 — Manevi, Ahlakî hiç bir eğitim göstermezsen, erginlik çağında bu değerlerden yoksun kişi olacaktır.

15 — Her şeyini arkasından toplar, kaldırır, düzeltir ve her şeyine hizmet edersen büyüyünce tüm sorumluluklarını başkalarına yüklemeye çalışan sömürücü olur.

16 — Onun önünde sık, sık kavga edersen bir gün aile parçalanırsa, buna şaşmaz, doğal sanır.

17 — İstedici kadar harçlık verirsene, hiç bir zaman kendi parasını kendi kazanmazsa, yaşantısında karşılaştığı güçlüklerle karşılaşmasında toplum için sömürücü ve anti - sosyal yaratık olacaktır.

18 — Tüm yiyecek, içecek ve konforla ilgili dilekleri yerine getirilen kişi, bunlara alıştığı için yerine getirilmemesinde âsi, soğuk, kötü ruhlu ve bencil olacaktır.

19 — Komşulara, öğretmenlere, polise ve kanuna karşı çocuğun tarafını körükörüne tutarsan, olumsuz durumlarında savunucusu sanacaktır. Topluma karşı saygısını kaybedecektir.

20 — Günün birinde çocuğunun başına bir belâ gelirse, bunda suçlu olarak önce kendini görmelisin.

H — ÇOCUK VE İLİM

Çocuğu önce iyi yetiştirdikten sonra il-

mi eline vermeliyiz. Abdülkadiri Geylânî "kötü insana ilim vermek, yol kesiciye kırık vermek gibidir", diyor. Çağımızda ilim, onu bilinç ve yetkiyle kullandığını sananlar elinde toplum ve kişi için en zehirli, kötülü ve fenalık saçan araç olmuştur. Çevremizde, ortamımızda böyle kökleşmiş sökülemeyen kötülerin örnekleri pek çoktur.

Çocuğun eğitimi onun geleceğini hazırlayan tek yoldur. İncil'de "Bir çocuğu, gitmesi gereken yolda yetiştirin, büyüyünce o yolu bırakmayacaktır", diyor. Bu nedenle bir ulusun geleceği gelecek kuşakların niteliği ve niteliğine bağlıdır. O kuşakların da değeri bugünkü çocuklara ve eğitimine dayanır. Öyle ise bir ulusun bu günkü eğitim politikası, eğitimin ve eğitimcilerin onuru, yeri, değeri, önemi tüm geleceğinin aynasıdır.

İ — ÇOCUK — OYUN VE SANAT

Çocuk eğitimcisi olabilmek tanrısal bir yetenek işidir. Salzmanın bunu çözümlemiş. Diyor ki "Kim ki çocuklarla oynamayı bilmez ve bu eğlenceler kendi haysiyetinin aşağısında olduğuna inanır, okimse eğitimci olamaz". Çocuğun oyun dünyası, onun tapınması gibidir. W. Ellbracht "Gerçek bir oyunda çocuk tanrının kendisine verdiği bütün nitelikleriyle beraberdir", diyor. Gerçekten de çocuk ve oyun onun bölünmez bir parçasıdır. Hatta çok büyük şeydir. Bize göre "çocuk oyun süresince tanrısaldır — S. Arisoy".

San'at - zenaat açısından da çocuk önemlidir. Türk atasözü "kabiliyetli çırak, ustadan usta olur", diyor. Birçok sanatçıların, çocuk sanatlarından, etkilendikleri ve yapıtlarında benzetmeler yaptıkları görülmüştür. Örneğin nahif ressam, Miro v.b. gibi (5).

J — ÇOCUKLAR İÇİN DİLEKLERİMİZ

Yaşantımızın, herşeyimiz ve güvencimiz olan çocuklar için dileklerimiz gerçekte, yurt, ulus ve gelecek adına dileklerdir. Bu nedenle çoktur. Burada belli başlılarına değineceğiz.

1 — Türkiye Anayasası'nın 10, 35, 41, 43, 45, 49, 50. maddelerinin açık ve kesin hükümleri ile 1923 Cenevre, 1948 Çocuk Esirgeme Kurumları Birliği, 20 Ekim 1959

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi'nde saptanan Türk çocuğunun hakları eksiksiz, kesinlikle yurt yüzeyinde yerine getirilmeli, gerekirse bunun için özel örgütler kurulmalıdır.

2 — Çocuk eğitimle yücelir ve güçlenir. Çağımızın eğitim politikasının bu açıdan ele alınarak eğitimciler ve eğitimin yüceltilmesi, onurlandırılması ve güçlendirilmesi şarttır. Buna eğitimin çeşitli kesimlerinde yapılması gereksinli reformlar, diyoruz.

3 — Ulusal bilincine tutkun, bağlı çocukların yetiştirilmesi, onlara her alanda öncelik tanımak ve değerlendirmekle gerçekleşir. Bunları bayramlar dışında da sürdürmeliyiz.

4 — Devletçe, çocukları her yönde eğitecek olan çocuk yayınlarının çoğaltılması ve tüm yurda yayılması gerçekleştirilmelidir.

5 — Çocuk eğitim ahlakında reformlar gereksinlidir. Çocuklarımıza bencilleşme ve insanlara nasıl işkence edilir, nasıl öldürülür, nasıl çarpışılır, nasıl daha sinsice ve şeytanca kötülük edilir, bunları değil; insanları sevmeyi, insanlara ve insanlığa saygıyı, yardım etmeyi ve insanlara karşı daha iyi olmayı öğretmeliyiz. Önce onlara örnek olmalıyız. Konu, yeni bir insan—çocuk kuşağı yetiştirilmesi sorun ve amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun çözümlenmesinde öncelikle ruh biliminden işe girişmek veya girişimleri baştan gözden geçirmek toplum adına gereklidir. İngiliz toplum ve bilimsel yaşantısında simgeleşmiş yaygın bir deyim vardır "Psychology First — Önce Ruh bilim" Buna göre biz de ulusal, ahlâksal davranışı çocuklarımız için düzenlemeliyiz.

K — SONUÇ

Çocuk, içinde bulunduğu ortamın, insanların, çevrenin, aile ocağının ve büyüklelerinin fotoğrafıdır. Bu negatif algı üzerine yazılanlar, çizilenler tamamen onların yansıyan yönleridir. Bu nedenle ortaya çıkan olumsuzluklar, kötülükler ve sapmaların suçu algılarda değil yansıyanlardadır. Burada eğitim düzeltici, olumlu, yapıcı görevinden, etkisinden ve çabasından söz edilebilir.

Çocuk, insan dünyası zincirinde kuşakları geçmişten geleceğe bağlayan önemli bir bağ halkası gibidir. Onun her iki yön-

Son Kavuklu İsmail Dümbüllü ve Hayatı

— II —

Tevfik İnce anlatmaya devam ediyor :

— "Ertesi yıl kumpanya dağıldı. Bize Üsküdarlı Avedis adında bir kereste tüccarı para yardımıyla bulundu. "Darülmüsil Kumpanyası" adında bir topluluk kurduk. Zaten o sıralarda "Darülbeydi" vardı. Avrupai oyunlar oynarlardı. Biz milli, geleneksel oyunlar oynardık. Ortaoyunu zamana uymuş, tulûat denilen tarza yönelmişti. Günlük nükteler arasında ortaoyunu ananeleri de devam ediyordu. İsmail Efendi'yi halk çok sevdi. Kel Hasan sahnedeki çekilmiş, Naşit eski formunu kaybetmişti. Biz İstanbul'un Anadolu yakasında oynardık. Kuzguncuk iskele binasının üstünde, Beykoz'daki kahvede, Paşabahçe'deki kıraathanede, Kadıköy'ündeki bir sinemada, Üsküdar'daki tiyatrodaki..

"1928'de, Şehzadebaşı Direklerarası'ndaki meşhur Hilâl Sinema ve Tiyatrosu'nun sahibi Şükrü Bey bize geldi: "İstedığınız parayı veririm. Aman benim salona acele gelin oynayın," dedi. Hilâl'in karşısındaki Ferah (Turan) Tiyatrosu'nda Naşit oynuyordu. İster istemez ona rakip olduk. Tıp-

den de kenetli, dirençli, temsil ve güvençli olması ile tarihte ulusun güvenirliliği, yüceliği ve uluslararası değeri yükselir. Kısaca, çocuk geçmişle geleceği arasında bağ kuracak nitelikte köklü eğitilmelidir.

Bu nedenle, büyük devlet adamları ülkeyi, geleceği, inançları ve tüm ulusal evreni çocuklara, gençliğe emanet etmişlerdir. Çünkü, bunlardan gayriya ümid ve emanet edecek gerçek varlık yoktur.

L — KAYNAK

- (1) ÖRNEK, S. V. "Etnoloji Sözlüğü". AÜDTCF Yayını (1971) Ankara.
- (2) Milliyet 8.3.1973, Ankara.
- (3) TAMER, Ü. (1960) "Büyük Sözler". Varlık yayınları, İstanbul.
- (4) Karınca Kooperatif Postası, No. 427, Temmuz 1972, Ankara.
- (5) ARISOY, S. (1971) "Çocuk Resim Sanatı." Ankara Sanat Dergisi; Y. 6, No. 63, Temmuz 1971, Ankara.

kı Galatasaray—Fenerbahçe takımları gibi.."

Dümbüllü İsmail'in, 50 yıllık sahne arkadaşısı Tevfik İnce bir an daldı, gitti. Sonra kaldığı yerden anlatmaya devam etti:

— "İsmail Efendi "Kavuklu"nun yeni şekli olan "Uşak" rolüne, ben de "Pişekâr"ın zamana uydurulmuş şekli olan "Jön" veya evin beyi rolüne çıkıyordum. Naşit'in kumpanyası ile olan savaşı biz kazandık. Müşterimiz daha çoktu. Dümbüllü adı büsbütün yayıldı.

"Artık Anadolu turnelerine çıkmak zamanı gelmişti. Gezgin tiyatrolar rağbet görmeye başlamıştı. Ama tünellere 1933'ten sonra başladık. 1939 yıllarında İsmail Efendi ilk eşinden ayrıldı, şimdiki hanımı Feriha Dümbüllü ile evlendi. Dümbüllü İsmail'in kızlı—erkekli 4 kardeşi vardı. Öz babası Zeynel Abidin Bey de ve Naşit de vefat etmişti. Ta o yıllardan bugüne kadar, aşağı yukarı 35 yıl rakipsiz kaldık.

"35 yıl aynı programı uyguladık: Önce orkestra başlar, kantolar sahneye çıkardı: Niko, Zarife, Amelya, Avantıya, Şamram gibileri düettolar, kantolar, Anadolu havaları oynardı. Sonra "Hânende" denilen kadın ve erkek şarkıcılar alaturka şarkılar söylerdi. Onların arkasından, ilân ve reklâmlarda "Hâile" dediğimiz acıklı piyesler oynardık. Bunlara sonraları "Acıklı komedi", "Komedi—dram" gibi isimler de verdik. En son olarak sahneye biz çıkardık: Ben, İsmail Efendi, Kunduracı Hüseyin, Tacettin, Zenne Necdet, Asım Baba, Kavuklu Ali Bey, Kambur Necip, Kantarcı Kadri vb.

"Oyunumuz daima tek perdelik olurdu: "Uşağın Marifeti", "Masum Aşıklar", "Çifte Gelinler", "İki Hödük", "Balıkçı Kızı", "Düğün Gecesi", "Hak Yerini Bulur" gibi oyunlar... Bunlara "Taklitli Komedi" adını vermiştik. İçinde lâz, kürt, ermeni, rum, yahudi, sarhoş, arnavut, arap gibi eski Osmanlı devrinden kalma tipler bulunurdu. Tıpkı Karagöz oyunu gibi... İkinci Dünya Harbi'ne kadar çok rağbet gördük, çok para kazandık. Masraflar çıktıktan sonra ben yüzde kırk, İsmail Efendi yüzde altmış a-

lırdı. Naşit'ten kalan komedileri Paşazade Rafet (Rauf) Bey almış, bir kısmını bize vermişti. Bir müddet onları oynadık. Tülûat oyunu biterken kötüler cezalanır, iyiler mükâfat alırdı. Ben son cümleyi söyledim: "Efendimiz muhterem seyirciler, oyunumuzda bir sürçü lisan eyledikse affola! Yarın akşam gene bu sahnede, bu genç âşıkların düğünlerini sizlerle beraber, hep birlikte yapacağız. Davete icabet etmeyenin Allah yüzünü kara çıkarır. Aman ya-

rın akşamki oyunumuzu kaçırmayın. Sonra pişman olursunuz!"

"Bu sırada orkestra "Tremola" yapar, alkışlar yükselirken perde inerdi.

"1939—1945 harbinde işler kesatti. Etrafımızdaki bütün dünya harp içindeydi. Sadece İstanbul'da o da Ramazan geceleri oynardık. 1950'den sonra işler açıldı. Fethi (Pehlivan) adında bir genç bize Anadolu kapılarını açtı. 1968'e, yani İsmail Efendi'nin jübilesine kadar kucak—kucak pa-

1973'te Gülhane Parkında. Oturan: Hüseyin Erişen (Pişekâr), ayakta: Nurtan Balıkesirli (Zenne), İhsan Hınçer, İskender Gülonar (Kabadayı), Nuri Çanakçı (Kavuklu arkası) İsmail Dümbüllü (Kavuklu) ve Muzaffer Aktan (Çarşı Ali Bey'in oğlu - Çelebi) bir arada.

ra kazandık, nam kazandık. Kahkaha, eğlence içinde yaşadık. Dümbüllü 50. yılını İstanbul Açık Hava Tiyatrosu'nda kutladı. Vasfi Rıza Bey (Çok sevisirlerdi) sanat tâcını bizzat taktı. O günden sonra ikimiz de emekliye ayırdık kendimizi. Fakat İsmail Efendi yerinde duramadı. Sahneyi bıraktım dediği halde oynadı gene. "Beni sahneden ancak ölüm ayırır" diyen ropörtajları çıktı.

"İşte sahiden ölüm ayırdı onu tülûattan.

"1973 Temmuz'unda Gülhane Parkında I. İstanbul Festivalinde ve Ramazan'da Eskişehir'de ve Erenköyü'nde, arkadaşlarıyla oynamış. Otomobil kazasında beyin sarstısı geçirmiş. Netice malûmunuz..."

Tevfik İnce gözleri yaşlı devam etti:

"İsmail Efendi özel hayatında çok asabi, çok hesabi idi. Evinde güldüğünü veya güldürdüğünü kimse görmemiştir. Otoriter, ama şefkatli bir aile babasıydı. Feriha Hanımdan İpek (1944) ve Serpil (1953) adlı iki kızı oldu. Kızları evlidir."

50 yıllık sahne arkadaşının sözleri burada biterken sözü Vasfi Rıza Zobu'ya verelim.

50 yıllık sahne arkadaşı Tevfik İnce'den sonra İsmail Dümbüllü'nün yakın dostu Vasfi Rıza Zobu da onu şöyle anlatıyor:

"— Ortaoyunu ve tülûat biz Türklerin millî oyunu, folklorudur. Bu sanatların değerini bilmedik, anlamadık. Kendimize ait çok şeyi bilmediğimiz, tanımadığımız, sevmeyiğimiz gibi... Dümbüllü, son tülûatçıydı. O gitti, yeri boş kaldı, doldurabilecek kimse de yok. Millî temasımıza sahip olmadık. Üniversitelerimizde, derneklerimizde her şey var, ortaoyunu ve tülûat yok. Bu oyunun kıymetini bilseydik bugün etrafımızda çok İsmail Dümbüllüler olurdu."

"İsmail Dümbüllü, son yıllarda Yapı ve Kredi Bankası'ndan müşavir sıfatıyla yardım görüyordu. Büyük bir kitap olacak şekilde hayatını anlatıyor, yazdırıyordu. Bunları aynı bankada müşavir olan Sadi Yaver Ataman tesbit ediyordu. İnşallah kitap yakında kitapçı dükkanının vitrinlerinde görünecek. Dümbüllü'yü tanıyanlar, sevenler alıp okuyacak.

"İsmail Dümbüllü, Tevfik İnce ile Anadolu turnesi yaparken tiyatro Gaziantep şehrine gelir. Dümbüllü'nün babası bu şehrin ilçelerinden Kilis'te doğmuş. Fakat İs-

1953'te Gülhane Parkı'nda: Ayaktakiler: Garibe Oynar, İsmail Dümbüllü, İhsan Hınçer, Kemal Genç (Karadeniz Halk Oy. Ekibi Başkanı) Tevfik İnce; oturanlar: Hüseyin Mat (öldü), Adnan Kalkavan (öldü), Sedat Karpaz (Afi).

mail Dümbüllü'nün Kilis ve çevresiyle hiç ilgisi yok. Ancak, gece oyuna gelen bir kalabalık grup:

"— Biz Dümbüllü Köyü'nden geldik. O köy sizin babanızın köyü imiş. Doğru mu?" diye sorunca İsmail Efendi, Tevfik İnce'ye dönmüş:

"Tevfik, biz bu şehirde biraz daha durursak başkaları da gelecek: "Gaziantep şehri sizin dedenizinmiş" diyecekler. Hemen kaçalım. Yoksa veraset vergisinden anamız ağlayacak!" demiş.

1945 yılında Muhsin Ertuğrul bir film çevirir. Adı: "Kızılırmak-Karakoyun". Dümbüllü İsmail'e bu filmde komik bir rol verir. Filmde Suzan Yakar, Hadi Hün, Mehmet Karaca, Vasfi Rıza, Behzat Butak, Mahmut Morali gibi meşhur şarkıcı hanım ile Şerir Tiyatrosu'nun tanınmış artistleri ve Dümbüllü'nün sahne arkadaşı Tevfik İnce var. Muhsin bütün ve büyük ciddiyetine rağmen, Dümbüllü kamera karşısında oynarken kendini tutamaz, gülermiş. Bir gün rejisörlük işini bu yüzden Hadi Hün'e bırakmış:

"Bu Dümbüllü mezardaki ölüyü bile güldürür. Ben nasıl dayanırım? Rolü bitince

beni çağırın" demiş.

Dümbüllü, 1948'de Atlas Film'in "Dümbüllü Macera Peşinde" adlı kordelasında başrole çıktı. Filmin yönetmeni Şadan Kâmil'di. Muallâ Mukadder gibi şarkıcı, Nergiz Moğol gib dansözlerden başka, tabii, Tevfik İnce de vardı. Filim o kadar rağbet gördü o kadar büyük kâr getirdi ki, Dümbüllü'ye teklifler yağmaya başladı.

6 Kasım Salı günü Cerrahpaşa Hastanesi'nin soğuk beyazlığından alınan cenazesi önce Şişli Camii'ne getirildi. Öğle namazında Türk tiyatrosu ve sinema âleminin büyük ve kadir bilir sanatçıları avluya toplanmıştı. Ortaoyunundaki kavuğu ile cüppesi tabutu üzerine kondu. İsmail Dümbüllü'nün "Vasiyeti" böyleydi. Cenaze otomobili İstanbul Boğaziçi Köprüsü'nden arkasında bir hayli kalabalık çekerek Üsküdar'daki Karacaahmet Mezarlığı'na geldi. Arabadan indirilen tabutu ile doğduğu, 76 yıl önce doğduğu ev arasında ancak bir kaç yüz metre ya vardı ya yoktu. 76 yıl önce şu evde doğan İsmail, bütün hayatınca kocaman memleketi güldürüp eğlendirmiş, milyonlarca insana yarım asır kakhaha attırmış, onların hayatına tatlı hatıralar katmıştı. Yaptığı iş çok büyüktü. Hangi büyük adam, koca yurdun insanların yüzünü yıllarca onun kadar aydınlatmış, onun kadar güldürebilmişti?

Dümbüllü İsmail, şimdi Karacaahmet Mezarlığı'ndaki serin selviler altında kalan kabrinde babası ve annesinin yanında yatıyor. Yaşayanların da kalplerinde..

DÜMBÜLLÜ'NÜN BAŞLICA FİMLERİ

1945 KIZILIRMAK — KARAKOYUN (Yönetmen: Muhsin Ertuğrul. Hadi Hün, Perihan Yanal, Suzan Yakar, Nevin Seval, Behzat Butak, Vasfi Rıza Zobu, Mahmut Morali ile).

1946 KILIBIKLAR (Yönetmen: Seyfi Havaeri, Halide Pişkin, Mehmet Karaca, Şükriye Atav, Toto Karaca ile).

1948 DÜMBÜLLÜ MACERA PEŞİNDE (Yönetmen: Şadan Kâmil, Muallâ Mukadder, Hakki Ruşen'le).

1948 KELOĞLAN (Yönetmen: Vedat Örfi Bengü, Suzan Yakar, Mehmet Karaca, Vedat Karaoğlu ile).

1950 HARMAN SONU DÖNÜŞÜ (Yönetmen: Vedat Örfi Bengü, Suzan Yakar, Şükran Özer'le)

1951 İNCİLİ ÇAVUŞ (Yönetmen: Semih Evin,

Suzan Yakar, Halide Pişkin, Berrin Aydan, Lütfi Güneri ile).

1951 NE SİHİRDİR, NE KERAMET (Yönetmen: Esat Özgül, Luiza Nor, Rasih Ertuğ ile).

1951 SİHİRLİ DEFNE (Yönetmen: Semih Evin, Luiza Nor, Nurhan Nur, Zeki Alpan ile).

1962 DÜMBÜLLÜ SPORCU (Yönetmen: Seyfi Havaeri, Güner Çelme, Hüseyin Kâşif ile).

1952 YILDIZLAR REVÜSÜ (Yönetmen: Zeki Alpan. Suzan Yakar, Safiye Ayla, Sabite Tur Gülerman, Perihan Sözeri, Hamiyet Yüceses'le).

1953 KIRK GÜN KIRK GECE (Yönetmen: Esat Özgül, Nimet Alp, Ayla Can, Temel Karamahmut ile).

1953 VUR PATLASIN, ÇAL OYNASIN (Yönetmen: Esat Özgül, Nimet Alp, Sabahat Tanık, Temel Karamahmut ile).

1954 BAYRAM GECESİ (Yönetmen: Esat Özgül, Halide Pişkin, Muzaffer Nebioğlu ile).

1954 CANLI KARAGÖZ — MİHRİBAN SULTAN (Yönetmen: Muharrem Gürses, Muhterem Nur, Tevhit Bilge, Deniz Tanyeri, Halide Pişkin ile).

1954 DÜMBÜLLÜ TARZAN (Yönetmen: Muhareem Gürses, Tevhit Bilge, Aziz Basmacı, Zeki Alpan'la).

1954 FİNDİKÇİ GELİN (Yönetmen: Orhan Erçin, İnci Birol'la).

1954 NASREDDİN HOCA VE TİMURLENK (Yönetmen: Faruk Kenç, Halide Pişkin, Salih Tozan, Vedat Karaoğlu ile).

1962 GOL KRALLI CAFER (Yönetmen: Hüki Saner, Suphi Kaner, Vahi Öz, Serpil Gül ile).

1963 TEMEM BİLAKIS (Yönetmen: Aram Gülyüz, Öztürk Serengil, Çolpan İlhan'la).

1965 İSTANBUL KAZAN BEN KEPÇE (Yönetmen: Orhan Elmas, Öztürk Serengil, E-sen Püsküllü ile).

1965 NASREDDİN HOCA (Yönetmen: Yavuz Yalçınkılıç, Gürdal Onur, Mürvet Sim'le)

1971 NASREDDİN HOCA (Yönetmen: Melih Güngen, Aziz Basmacı, Mürvet Sim, Hayri Caner'le).

PLAKLARI

İsmail Dümbüllü — Tevfik İnce

Oya Plâk — MT 2005 — 45 devir.

1 — Dümbüllü Kelkâhya.

2 — Dümbüllü'nün Doğumu.

Oya Plâk — MT 2006 — 45 devir.

1 — Dümbüllü Otobüste,

2 — Dümbüllü Lokantada.

Oya Plâk, İMC, 5. Blok No. 5465 Unkapanı — İstanbul. Derleyen : İ H.

Folklor Soruşturmaları :

MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ'NİN

Türk Halk Müziği Araştırması ve Halûk Tarcan'ın Cevabı

— I —

T. C.

Başbakanlık

Kültür Müsteşarlığı

Millî Folklor Araştırma Dairesi

Başkanlığı

Sayı : 384—1065

13 Eylül 1973

Konu : Türk Halk Müziği
Araştırması.

Sayın Halûk Tarcan,

1973 Yılı Program İcra Planı 281 numaralı tedbir gereğince Türk Halk Müziğinin gerçek unsurlarını korumak ve geliştirmek amacıyla Bakanlığımız Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığınca bir araştırma plânlanmış bulunmaktadır.

Ekli sorulara vereceğim cevaplar, Türk Halk Müziğimizin problemlerini tespit ve yapılacak çalışmalara ışık tutmak açısından önemli bir hizmet olacaktır. Bu millî kültür görevine ilgi göstereceğinize candan inanıyorum.

Değerli görüşleriniz için şimdiden teşekkür eder, cevaplarınızı "Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı, Kavaklıdere — ANKARA" adresine bekler, saygılarımı sunarım.

Eki: 1 soru kağıdı.

Devlet Bakanı a.

Mehmet ÖNDER

Kültür Müsteşarı

Not : En son cevap verme süresi Kasım 1973 sonudur.

★

Türk Halk Müziği Araştırması

Soru Kağıdı

1. Adınız, Soyadınız.
2. Halen bulunduğunuz görev.
3. Türk Halk Müziğinin bugünkü durumunu nasıl buluyorsunuz? Problemler var mıdır? Varsa nelerdir?
4. Sayacağınız problemlerin sizce çözüm yolları neler olabilir?
5. Âşıkların müzik ürünlerini, halk müziği içinde mi, dışında mı düşünüyorsunuz?
6. Halk Müziği ürünlerinin çok seslendiril-

mesi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

7. Halk Müziği sizce nasıl icra edilmelidir?

8. Halk Müziği Eğitimi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

9. Halk Müziği ürünlerimizin tasnifine dair bir puan verebilir misiniz?

10. Halk Müziğimizin, Klasik Batı Müziğine ve Türk Hafif Müziğine (aranjmanlar) kaynak teşkil etmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

11. Halk Müziği ürünlerimizi derleyip notaya alabilecek kabiliyette şahıslardan kimleri tavsiye edersiniz?

12. Başka ilâve etmek istedikleriniz.

★

Millî Folklor Araştırma Dairesi 14/XII/1973
Sayın Başkanlığına; Paris

Türk Halk Müziği Araştırması konusunda sorduğunuz suallere cevap vermekte, Paris'te Musee de l'Homme'da 4 Aralık 1973 te açılmış olan Türkiye Sergisi nedeniyle geç kaldım.

1964 yılında Centre National de la Recherche Scientifique'te stajiyer olduğum sıralarda gezdiğim Musee de l'Homme'da Türk vitrininin yürekler acısı haline bugüne kadar gerekli makamların dikkatini çekmiştim. Geçen yıl durumu kendilerine arzettiğim Paris Büyük Elçisi Sayın Hasan Işık sayesinde derhal harekete geçildi. Yaptığım projeye uygun olarak Müze'den bir bilirkişi heyetiyle Haziran — Temmuz aylarında Orta Anadolu'da 5 bin km.'lik bir araştırma gezisi yapıldı, gerekli malzeme toplandı. Fransız bilimsel kişileri Türkten başka herkese ait sandıkları Anadolu'da Türk Etnografik malzemesinin bolluğu karşısında şaşkınlara. İşte bu malzemenin kayıt tasnif ve sergilenmesinde görevli olmam sebebiyle cevaplarımı göndermekte geç kaldım.

Önemine dayanarak ve daha da geç kalmamak için önce 2, 3 ve 4 üncü sùalleri cevaplandırıyorum. Geri kalanları da gruplar halinde yollayacağım.

Başarılar dileğiyle saygılarımı sunarım.

7 Rue Lyautey

75008 PARIS

Halûk TARCAN

Pianist - Etnomuzikolog

2 nci Sualin Cevabı :

Halen Fransız Etnomüzikoloji ekibi üyesiyim. İlmî araştırmacı sıfatıyla Türk ve Fransız Halk Müziği konusunda mukayeseli araştırma yapıyorum.

Su sıralarda konum, ritm yapıları bize çok benzeyen belki de bizle büyük Asya'dan ilişkileri olan Basques müziğidir.

Sonuçları ders halinde Sorbonne'da ekip üleriyle ve sırayla veriyoruz. Bu münasebetle aynı zamanda da Sorbonne'da Öğretim Görevlisiyim.

İlk dersimi 15 Ocak 1974 Salı günü saat 10.30 da Etnomüzikoloji anfisinde vereceğim.

Bu yılın ders programı Halk müziğinde Polifoni'dir. Bu ilk dersimde, bağlama, kemençe, Tulum ve Çifte klarinet'de meydana gelen Polifoni hâdisesini açıklayacağım.

İkinci dersim 19 Mart'tadır. Notaya alma tekniği ve prensipleri, Analiz tür'leri konumu teşkil ediyor. İki yıldır bu dersi ben veriyorum, özellikle Aksak ritimlerin analiz ve kavramını çok kolaylaştıran kendi pulsation teori'mi açıklıyorum (Bu konuda 11 inci sualin cevabında daha uzun bilgi vereceğim).

3 ve 4 ncü Suallerin cevabını birlikte veriyorum.

Radio ve transistörler, yolların yapılması, taşıt kolaylıklarının artması ve iç turizm'le köylerin içinde bulunduğu kapalı ekonomik sistem kırılmaya başlamıştır. Bu da geleneksel çemberin yıpranması hiç olmazsa sarsılması sonucunu doğurmuştur.

Bugün yürük çadırında kulağı radyodan duyduğu müzikle doğan çocuğun, Aşık olarak türkü yakmağa başladığı zaman, kendi geleneksel ortamının müziğini terennüm etmesi biraz şüphelidir. Bu misâl uzak bir köy, yalnız başına yaşayan fakat, radyo dinleyen bir çoban için de aynıdır. Geleneksel çemberin sarsılması halk müziğinde olduğu kadar bütün halk sanatlarında da geçerlidir; naylon baskı ve kalıp işi ürünlerin ve ipliğin, birçok el işi ürünlerin yerini alması v.b. gibi..

Buna karşın, köylerin şehirlere doğru açılması, yani köy - şehir yakınlaşması pozitif sonuçları da olmuştur: Halk müziği, geniş anlamda geleneksel sanatın zenginliğinin ve tarihi derinliğinin vatan yüzeyince farkına varmak imkânı ortaya çıkmıştır. Aydın kitle bu halk kültürüyle yakından temasa geçmiş, ona ilgi duymuş ve problemlerini incelemek gereğini

hissetmiştir.

Halk kültürünü araştırmak ve onun problemlerine çözüm yolu bulmak doğrudan doğruya saf Türk kültürüne, Türk kaynaklarına inmektedir.

Türk tarihinde, Osmanlı İmparatorluğu, Türkün "Ümmet" kavramı içinde eridiği ve kendi özünden çok İslamiyete hizmet ettiği bir devirdir. Lâik Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla "Türk kaynaklarına doğru dönüş ve Türk kavramı içinde kendini aramak" yolunda ilk büyük adım atılmıştır. Bugün Türk Halk Müziği ve onun varlığında vücut bulduğu Türk halk kültürü konusunda yapılan inceleme ve araştırmalar, gerçek Türk'ü Türk kültürünü aramaktır.

"Türkiye'deki Türk Müziği" — Çünkü Türk müziği, gerçek anlamda ve aynı zamanda Türkiye dışındaki bütün Türklerin müziğidir — büyük Asya temeli üzerine oturmuş ve bunu daima muhafaza etmiş. Anadolu topraklarında, kendinden önceki uygarlıklardan da etkilenerek oluşmuş çok zengin bir sentezdir. Hatta, bugünkü kıyaslamalarımıza göre Dünya müziğinde en zengin Halk müziği olarak başta gelmektedir.

Bu müziğin problemlerinin çözüm yolları, prensip olarak bilimsel araştırma yapmak için gerekli olan şartların tesbiti ve bu şartların yerine getirilmesi için gerekli olan çareler şeklinde ortaya çıkar.

Yâni: TÜRK GELENEKLERİ ve GELENEKSEL SANATLARI ARAŞTIRMA MERKEZİ'nin kurulması... Bu gerçeğe içinde Halk Müziği problemleri çözüm yolu bulabileceği gibi en önemsiz gibi görünen iplik bükme, Millî Mimariye kadar bütün değerlerimizi tesbit etmek imkânına sahip olacağız.

Demek ki, aslında kısıt imkânlar içinde kurulmuş olan ve kurulmasından sevinç duyduğumuz "Millî Folklor Araştırma Dairesi" hudutlarını genişletmeli ve en kısa zamanda, "Türk Gelenekleri ve Geleneksel Sanatları Araştırma Merkezi" haline gelmelidir.

Çünkü Halk Müziği, Halk kültürü olarak, edebiyatı, felsefesi, çalgısı, kıyafeti âdetleri, inanışları, davranışları, tarihi vb. açısından "Zaman ve Mekân içinde bir bütündür". Halk Müziğini tesbit ederken icracının, oyuncunun çorabının renginden, boyasından boyama tekniğinden, ipliğinden, dokumasından, tezgâhından desenlerin kaynağından ve beraberinde getirdiği öteki ve çok sayıda elemanlardan vazgeç-

meyiz, vazgeçmememiz gerekir.

Fakat Cumhuriyetin 50'nci yıldönümüne kadar çok önemli zaman kaybettik, artık en kestirme yoldan böyle bir araştırma merkezinin kuruluşuna geçmeliyiz.

Yalnız önemli zaman kaybettik derken, İstanbul ve Ankara Konservatuarları, TRT'nin, Yapı Kredi Bankası gibi özel kuruluşların ve isim ve sayılarını bilmediğim özel kişilerin, plâk band ve nota olarak tesbit ettikleri sonuçları, Türk Folklor Araştırmaları, Folklor, Musiki Mecmuası, Orkestra, Türk kültürü, Türkiye'miz ve şu anda isimlerini hatırlayamadığım ya da bilmediğim öteki dergiler ve çeşitli gazetelerde çıkmış olan yazıların bu güne kadar olan hizmetlerini minnetle anmalıyız. İşte bu asla küçümseyemeyeceğimiz olan yayımı, bilim süzgecinden geçirip değerlendirmek, teklif ettiğim Merkezin görevleri arasında olacaktır.

Bu Merkez problemlere bütün halinde el koyacak ve ortaya çıkacak olan çok sayıda ve karışık problemlere çözüm yolları arayacak ve sonuçları yalnız Türkçe değil, bir kaç yabancı dille yayımlayacaktır. Böylece Türk halk kültürü Dünya kültüründeki esas yerini alacaktır.

Demek ki, bu Merkezin bir öteki görevi batı âlemindeki, Türk konusunda sahip oldukları sonsuz cehalet ve ön yargılarla mücadele etmektir. Bu konuda bir kaç misal veriyorum:

Les Instruments de Musique Populaires adlı 1970 yılında Presse Universitaire tarafından basılan Atlas'ta, Arap memleketlerindeki Halk Müziği Türk Müziğiyle başlatılmaktadır.

Enternasyonal seviyedeki Etnomüzikologlar tarafından yazılmış olan "Fasquelle" isimli ansiklopedi de bağlama için "3 telli arap mandolini" der. 1972 de basılmış olan Tintori — Müzik ansiklopedisi "sedefli tanbura"yı "bir cins ufak davul" diye açıklar.

Türk'ün Arap olduğuna ve Arapça konuştuğuna dair genel bilgilerinden bahsetmiyorum.

Yalnız bunun daha acısı, aydınlarımız arasında Türk sanatlarını bilmeyenlerin çokluğudur; bunlardan, bir kaç önemli mevki sahibi kişinin de göçebe milletin sanatı mı olur? diye konuştuklarını biliyorum. Bu küçük görmenin kaynağı, dünya değerlerini kendi oturak uygarlıkları açısından ölçen batılara aittir. Ama, gene o batılı, eninde sonunda tahminden çok daha önemli ve zengin bir göçebe uygarlığı olduğunu itiraf etmiş ve bugün bu konuya yönelmiştir.

İşte teklif ettiğim Araştırma Merkezi bu göçebe uygarlıklarından biri olan Türk uygarlığını, Türk gelenek ve sanatlarını dünyaya öğreten bir merkez olacaktır.

Şimdi günün gerçeklerine ve ivedilik arzeden bugünkü duruma gelelim.

Varolan Folklor Araştırma Dairesi'nin geniş bir merkez haline gelmesi gene zaman ve para isteyen bir iştir. Ayrıca, sadece, Millî Folklor Araştırma dairesinden kısa zamanda bütün Türkiye'nin Etnomüzikolojik haritasının çıkarılması beklenemez. Bilimsel kişilerin ya da heyetlerin memleketin en uzak köşelerine varmasına kadar mevcut gelenekleri ve geleneksel sanatları eldeki imkânlarla tesbit etmeğe gayret etmeliyiz; adetâ bilimsel kişiler o yerlere varıncaya kadar durumu muhafaza etmeliyiz. Meselâ, herhangi bir yöreye bundan 5 yıl sonra varan bir bilimsel kişi hiç olmazsa 1974 yılında, bu yöre hakkında verilen bilgi ve habere sahip olmalıdır.

Bunun için de üniversitelerimizin kadrolarına ilâve olarak Lise ve Ortaokul ve İlkokul öğretmenleri yapabildikleri kadar bulundukları bölgeler hakkında bilgi toplamaya başlamalıdır. Bu işe Tarih, Edebiyat, Sosyoloji, Felsefe, Coğrafya, Müzik ve Resim öğretmenleri ve meraklı diğer kişiler katılmalıdır. Böylece vatan yüzeyince adetâ bir gelenekler ve geleneksel sanatları tarama seferberliğine girilmelidir. Tarama sonuçları kaybolmamalı ve dağılmaması için ve bilimsel kişilerin incelemesine sunulmak üzere Millî Folklor Araştırma Dairesine gönderilmelidir.

Bu tarama hangi esasa göre yapılacağına dair pratik bilgileri ilişikte gönderiyorum.

1971 yılında bu konuda aydınlanmak isteyen Van ve Bitlis Müzik öğretmenleri İstanbul'da çıkan Orkestra dergisinde bir bildiri yayınlamışlardı. Ben de kendilerine 2 yazıyla (Öğretmenlere çağrı, öğretmenlere öğütler) başlığıyla, yapabilecekleri işleri açıklamıştım. Yazı sırası önce öğretmenlere çağrı sonra da öğretmenlere öğütlerdir.

5 nci Sorunun Cevabı :

Aşıkların müzik ürünlerini Halk müziğinin temeli, esası olarak görmekteyim. Duygusu ve düşüncesiyle, edebiyatı ve felsefesiyle halk sanatının, halk felsefesinin en saf ve derin yanısıdır.

Bu konuda ileri sürülmüş endişeler ve fikirler varsa, bildirilmesini rica edeceğim.

(Devam edecek)

Ağrı Mânilerinden Bir Demet

Derleyen : Nail TAN

Ağrı il köylerinden 1962—1965 yılları arasında derlediğim aşağıdaki mâniler, Türk mânilerinin bütün özelliklerini taşımaktadır. Hepsisi de 7'li hece vezniyle yazılmıştır. Kafiye düzeni a, a,x,a şeklindedir. Birinci ve ikinci mısralar doldurma, kafiye yaratma mısraları olup anlatılmak istenen duygu ve düşünceler üçüncü ve dördüncü mısralarda yer almaktadır. Ortak konu sevgidir. Ancak, 16, 20, 21, 30, 39 numaralı mâniler sosyal konulara değinmektedir.

Çoğuna hiçbir kitap ve dergide rastlamadığım mânileri alfabetik sırayla sunuyorum.

1	9
Anadan yosma güzel	Bir sigara ver bana
Çayıra koşma güzel	Dumana bak dumana
Aramız ırak düştü	Ne ben öldüm kurtuldum
Selâmı kesme güzel	Ne sen geldin imana
2	10
Arabamın tekeri	Bu gelen yâr olaydı
Yükle gelsin şekeri	Elinde nar olaydı
Babam sana kız vermez	İkimiz bir gömlekte
Sen kapımın nökeri (*)	Yakası dar olaydı
3	11
Ata binsem atım yok	Bulak başı pıtırak
Evlenmeden bahtım yok	O yâr gelsin oturak
Al yanağ sinek konmuş	Bir o desin bir de ben
Sinek kadar bahtım yok	Bu sevdadan kurtulak
4	12
Aya çıkar bakarım	Çayırdan var mor mine
Altın yüzük takarım	Sevgilimdir Âmine
Senin gibi kızları	Hasret yüreğim yaktı
Kendime eş yaparım	Gideceğim evine
5	13
Ay doğar ayıstandan	Cekmece çektir oğlan
Gün doğar günistandan	Boyun gökçektir oğlan
Yâre karpuz yolladım	Senin gezdiğin yerler
Otuz iki bostandan	Elvan çiçektir oğlan
6	14
Ay doğar ayan ayan	Çifte martin atmalı
Yollara düştüm yayan	Pahalıya satmalı
Düşüne girmez iken	Senin gibi güzelle
Yanına geldim uyan	Kış gecesi yatmalı
7	15
Ay doğar bedir Allah	Dam üstünde damımız
Bu sevda nedir Allah	Karşıdır harmanımız
Yârim gücendi gitti	Sen ordan çık, ben burdan
Sen yoldan çevir Allah	Kör olsun düşmanımız
8	16
Ay buluta girmiyor	Dere akıyor dere
Benim aklım ermiyor	O da nafile yere
Sen istiyorsun ama	Bağladılar başımı
Annem beni vermiyor	Beklemediğim yere
(*) Nöker : Hizmetçi.	

17	18	19	20	21	22	23	24
Elma attım gelesin	Gökte bulut tek gider	Kar yağar kar üstüne	Karanfilim biberim	Karşıda koyun kuzu	Karşıda gördüm seni	Kaşın gergin yay gibi	Kaya dibinde meşe
Su serptim göğeresin	Gâh eğlenir, gâh gider	Çıktım duvar üstüne	Hepinizden dilberim	Kıvrır kıvrır boynuzu	Gülünen derdim seni	Güzel yüzün ay gibi	Aradım eşe eşe
Eğer bana gelmezsen	Korkma yüreksiz yârim	Meğerse kör olmuşum	Ağzın burnun ekşitme	Mala tamah etmeyin	Gözümüne inanmazdım	Yâr ile yaşanan	Yârim aklını aldım
Genç yaşında ölesin	Üstünde Allah gider	Yâr sevdim yâr üstüne	Misafirum giderim	Dengine verin kızı	Gurbete verdim seni	Kulûbe saray gibi	Herkes şaşı bu işe

Doksan Cücüğü (Dokzancıl)

Yazan : Ahmet ŞENTÜRK

Malatya'nın Akçadağ İlçesine bağlı dağ köylerinde yaşayan "Doksan Cücüğü" (Doksancıl) adında bir kuş vardır.

Beyaz renkli, göğsü sarımsıdır. Baş kısmı mavi, kanat uçları griye çalar. Serçeden biraz büyüktür. Ötüşü güzeldir.

Bu kışın görülmesi ya da kaybolmasıyla kışın bittiğine ve baharın geldiğine hükmedilir.

Çeşitli kimselerden yapılan soruşturmalarda bu kuşun yaşayışı hakkında bize kesin bir fikir vermiştir. Anlatılanlar birbirini tutmaktadır. Bu garip kuşun bütün uğraş-

malara rağmen bir resmini almak mümkün olamamıştır.

Kışın başlamasına doksan gün kala kuş yuvarlak, 25 kuruş büyüklüğünde, 4—5 milimetre kalınlığında, birbirinden pek farklı olmayan taşlardan her gün bir adet bulup yuvasına götürür. Taşların toplamı doksanı bulunca yuvasına kapanır. Her gün yuvasından bir taşı dışarı atar. Doksan gün sonra son taşı da yuvadan atınca kendisi de yuvadan ayrılır.

Kuşu görenler artık kışın bitmiş olduğunu bilirler.

25	32	39
Kayalar kertilmesin	Nar çiçeği rengine	Sözümü yürütürüm
Yemenin yırtılmasın	Verme kendin engine	Gülümü büyütürüm
Beni yârimden eden	Bağladın beni çoktan	El oğlu değil misin
Can verip kurtulmasın	Sen kendi âhengine	Hapiste çürütürüm
26	33	40
Kıratım beli ince	Otağ otağa bakar	Su gelir millendirir
Durmam göremeyince	Altından deniz akar	Bitkiyi çimlendirir
Ben yârime yâr demem	Çok gelip gitme oğlan	Bizim köyün kızları
Kalbimle görmeyince	Yengem başıma kakar	Adam delillendirir
27	34	41
Köhne kalbur yakarım	Ört ki yazman yırtıla	Su gelir taşa değer
Yâr yoluna bakarım	Söyle sözün kurtula	Kirpikler kaşa değer
Deseler yârin gelir	Tutkunum kargış vermem	Öyle bir yâr sevmişim
Hastalıktan kalkarım	Üç gün dilin tutula	On beş kardeşe değer
28	35	42
Köprüünün altı tuzdur	Pınarın başı kara	Su gelir bulanarak
Bu yıl kızlar ucuzdur	Dibinin taşı kara	Avluyu dolanarak
Biri gider beş yüze	Öyle bir yâr sevmişim	Sen benim öz yârimsin
Gene derler ucuzdur.	Orta boy, kaşı kara	Geliver sallanarak
29	36	43
Mâni mâniyi açar	Sahan içi tuz olsam	Yârim gelir mektepten
Mânide kaldım naçar	Ben bir hanım kız olsam	Entarisi ipekten
Kırılalı parmaklar	Yâr kapıdan geçerken	Geç kaçırayım yârim
Yârsız yorganın açar	Orda yalnız ben olsam	Kurtulasın mektepten
30	37	44
Mavi yelek beş düğme	Sallanır kavak gibi	Yeni çuhadan yeni
Dikerim içliğime	Yeşermiş yaprak gibi	Dilber soldurdun beni
Sigara içme oğlan	Bizim köyün kızları	Ay döner, devir döner
Yazıktır gençliğine	Turfanda kabak gibi	Yine alırım seni
31	38	45
Mektup yazdım karalı	Sinide biberim var	Yolda yılan izi var
Benim gönlüm yaralı	Mahlede dilberim var	Evlinin ne yüzü var
Öyle bir yâr buldum ki	Kaşınan göz konuşmuş	Kurban olam bekâra
Cebî altın paralı	Benim ne günahım var	Otuz iki nazı var

Yurtdışı Halk Dansları Festivallerine Katılan Gruplarımız

Yazan : Bora HİNÇER

Geçen yıllarda olduğu gibi 1973'de de Türk Halk Dansları Grupları ve Ekipleri ya kendi anlaşımları, ya da Turizm ve Tanıtma Bakanlığı "Tanıtma Kervanları" ile çeşitli memleketlerde çeşitli uluslararası festivallere ve gösterilere katıldı. Büyük başarılar sağladı.

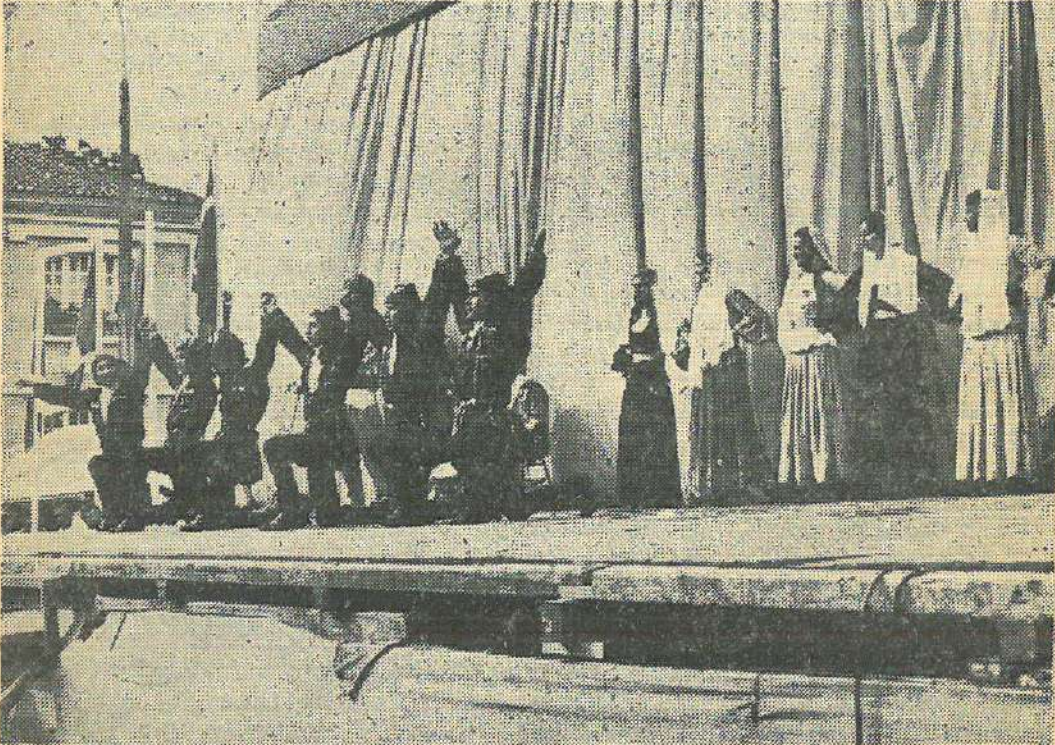
Bunları kısa kısa, tarih ve yerleri ile okuyucularımıza duyurmayı zevkli bir görev biliyoruz.

1973 yılının ilk gezisini, kendi organizasyonları ve Çalışma Bakanlığı'nın ilgisi ile Boğaziçi Üniversitesi Türk Folklor Kulübü gerçekleştirdi. 1973 Şubat dönemi tatilinden faydalanarak daha önce yaptıkları temas sonunda Türk işçilerinin yoğun bulunduğu Avusturya'da Viyana ve Vocklabruck; Almanya'da Stuttgart, Frankfurt, Köln, Böblingen ve Karlsruhe; Hollanda'da Venray, Deventer, Almelo, Breda, Rotterdam, Amsterdam ve Den Haag; Belçika'da Brüksel ve Fransa'da Paris'te olmak üzere 20 gösteri yaptı. Yabancılar hayranlıkla, işçileri-

mi de Vatan hasreti ile duygulanarak sevinç gözyaşları arasında izlediler. Çılgınca alkışladılar.

Boğaziçi Üniversitesi 1973 yılında ikinci gezisini Eylül ayında İspanya'ya yaptı. Oviedo 25. Uluslararası Folklor Festivali'ne Gaziantep, Bitlis, Silifke, Kılıç-Kalkan, Elâzığ ve Bayburt kız ekipleriyle katıldı. Büyük takdir topladı. Giyim—Kuşamlarımızı ve halk oyunlarımızı tanıttı.

Yılın yurtdışı ikinci büyük Halk Oyunları Topluluğu gezisini Türk Folklor Kurumu Folk Dansları Grubu yaptı. 27 Haziran — 5 Temmuz tarihleri arasında 5 hafta süren bu gezide Hollanda, Belçika ve İsviçre'de çeşitli gösteriler yapıldı ve festivallere iştirak edildi. Önce Hollanda'da Rotterdam, Haarlem, Arnhem, Den Haag, Utrecht ve Amsterdam'daki gösterilere, daha sonra da Belçika'da Uluslararası Schoten Halk Dansları ve Halk Musikisi Festivali'ne katıldılar. Festivaldeki gruplar arasında en

Fransa'da Confolens Uluslararası 16. Festivali'nde büyük başarı kazanan Bakırköy Halkevi Folk Dans Grubu'ndan Artvin Topluluğu oyunlarını sunarken...

sempatik topluluk seçildi. Gazeteler Türk Grubuna büyük yer ayırdı. Kurum Belçika'dan sonra İsveç'e geçti. Çeşitli şehirlerdeki festival ve özel gösterilere katıldı.

Türk Folklor Kurumu Halk Dansları Topluluğu 1973 yılında son gezisini Afrika'nın Fildişi Sahilleri'ne yaptı. Abidjan'la toplanan Uluslararası Gezi Acenteleri Birliği Genel Kurulu dolayısıyla yapılan bu gezi de çok başarılı geçti. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen topluluklar arasında Türk Grubu dikkati üzerinde topladı. Bu geziye Dışişleri ve Turizm Bakanlığı'nın aracılığıyla Ayla Algan ile diğer bazı sanatçılar ile Türk aşçıları da katıldı. Kurum Topluluğu 22—25 Kasım'daki Abidjan gösterilerinden sonra uçakla Belçika'ya geçti. Brüksel'de Nato ve Volkswagen salonunda Türk delegasyonu ile çeşitli uluslara ait davetillere halk danslarımızı sunduktan sonra Türkiye'ye döndü.

Yılın yurtdışı üçüncü gezisine, 6—14 Temmuz 1973 tarihleri arasında üç ilimizin üç bölgesel ekibi katıldı. Turizm ve Dışişleri Bakanlıklarının davet üzerine gönderdiği bu ekipler Urfa (Kız İlköğretmen Okulu), Balıkesir (Pamukçu Bengi) ile Bitlis halk dansları ekiplerinden oluşmuştu. Tunus'ta yapılan Uluslararası Festival'de bu üç otantik bölge oyun topluluğu büyük ilgi uyandırdı. Çeşitli giyim ve oyunlarımızı tanıttılar.

1973'ün başarılı gezilerinden birini de Bakırköy Halkevi Halk Dansları Topluluğu yaptı. 19 Temmuz — 26 Ağustos günleri arasında yapılan bu gezide önce Zagreb Smotra Folkloru'nun düzenlediği 8. Uluslararası Folklor Festivaline iştirak edildi. 9 gün süren bu festivale 65 yerli, 21 yabancı grup katıldı. Bu arada Zagreb'deki festival ve gösterilerden başka Türk Grubu Sırsak'ta da özel bir gösteri yaptı. Diğer gösterilerle bu gösteriye Zagreb Basketbolumuz Sakıp Coruh ile yardımcısı Halil Akıncı büyük ilgi gösterdiler. Topluluğun sevgili haline geldiler. Halkevi Grubu başarıdan başarıya koştu. Gazete ve dergiler her gün Türk ekiplerinden bahsetti.

Topluluk daha sonra Fransa'ya hareket etti. 16. Confolens Uluslararası Festivali'ne iştirak ederek, burada da 11 Ağustos'tan 19 Ağustos'a kadar büyük takdir topladı. Festivalde katılan Almanya, Kongo, Yunanistan, Eskimo, İtalya, Laos, Meksika, Polonya, Romanya, Çekoslovakya ve Fransa toplulukları arasında dikkati üzerinde topladı. 15 Ağustos'ta yapılan Türk Gecesi'nde bütün davetillere Türk Lokumu da

ziyildi. 16 Ağustos'ta Manot'ta, 18 Ağustos'ta da Angoulême (Rendez Vous)'de özel gösteriler düzenlendi. Tahminlerin üzerinde ilgi topladı. 1968'de bu çevrede tek Türk işçisi yokken, 1970'te 3 Türk işçisiyle karşılaşan grup, bu kez bu bölgede 550—600 arasında Türk işçisiyle karşılaştı. Onlarla özel dostluklar kurdu.

Daha sonra 19 Ağustos'ta Almanya'ya gitti. Schwarzwald'da Villingen şehrinde Saba Radyo ve Televizyonları Fabrikasının bulunduğu yerdeki Türk—Alman Kültür Derneği'nin düzenlediği Türk Gecesi'nde bütün ekipler sahneye çıktı. Büyük takdir topladı. Ertesi sabah Türkiye'ye doğru yola çıktı. Bu geziye müşavir ve kurucu üye olarak İstanbul Halkevleri Koordinasyon Kurulu üyesi dergimizin sahibi ve genel yayın müdürü İhsan Hınçer de katıldı.

İhsan Mermerci Lisesi Halk Dansları Topluluğu, sık sık yurtdışında gösterilere katılmakta ve başarı kazanmaktadır. 1973 yılı Ağustos ayında bu defa da İspanya'da Ueuesca (Ueska) nın Jaca (Haka) şehrinde düzenlenen Uluslararası Liseler Folklor Festivali'ne katılarak büyük ilgi topladı. İspanya'nın Fransa sınırındaki Pireneler bölgesinde bulunan bu şehirdeki festivalde birincilik alan İhsan Mermerci Lisesi Grubu gelecek yıl da aynı festivale davet edilmiş bulunmaktadır.

1972 yılında Fransa'nın Dijon şehrinde yapılan Uluslararası Festival'de birincilik alan İzmir Turizm ve Folklor Derneği bu yıl da aynı festivale katıldı. Büyük sempati topladı. Grup eylül sonunda, bu gezisinden sonra dönüşte Zeybek Ekibi ile Yunanistan'daki Uluslararası Festival'e Türkiye'den hareket eden Erzurum ve Gaziantep bölgesel ekipleriyle birlikte katılmak üzere yola çıktı ise de Yunanistan yetkilileri Türkiye'de şap hastalığı bulunduğu nedeni ile Türk Halk Dansları Takımlarına sınırını açmadı. Bunun üzerine İzmir Grubu Bulgaristan üzerinden yurdumuza döndü.

1973 Ekim sonunda Erzurum Atatürk Üniversitesi Halk Oyunları Takımı Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü dolayısıyla Yavru Vatan Kıbrıs'a gitmiş, Türk kentlerindeki törenlere katılmış, Erzurum Barlarını ve çeşitli oyunlarımızı oynadıktan sonra Türkiye'ye dönmüştür.

Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü dolayısıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Avrupa'nın çeşitli memleketlerinde Türkiye'yi tanıtmak için "1973 Tanıtma Kervanları" göndermiştir. I. Tanıtma Kervanı'na Tüfem (Ankara Halk Eği-

Türk Folklor Kurumu Halk Dansları Topluluğu Hollanda, Belçika, İsveç ve Afrika'da Fildisi Kıyısı Abidjan'da, gösteriler yaptı. Yukarıda Kurum'un Kars — Kafkas Ekibi'ni görüyorsunuz.

tim Merkezi) Halk Dansları Takımı ile İstanbul Gelişim Orkestrası, Aşçı Mehmet Sevinç (Türk yemeklerini tanıtmak üzere), İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Defile Grubu katılmıştır. 22 Ekim tarihinde İtalya'ya uçakla hareket eden topluluk Milano, Roma, daha sonra İsviçre'de Zürih, Neuchâtel, Friborg, Lozan, Liechtenstein, ve Basel'de gösteriler yapmış, Türk yemeklerini tanıtmış ve Türk motifleriyle işlenen giyimleri ve elişlerini tanıtmış, halk türkülerini, aranjmanları ve Türk Batı Musikisi'nden örnekler sunmuştur. Topluluğun gezisi 7 Kasım'da sona ermiştir.

İkinci Kervan'a Ankara "Folklor ve Turizm Derneği" Halk Oyunları dansçıları katılmış, çeşitli yörelerimize ait oyunları oynamış, İstanbul Gelişim Orkestrası bu Kervanda da Verda Sümer'le birlikte çeşitli musikimizden örnekler sunmuştur. Mehmet Sevinç ve arkadaşları Türk yemeklerini, defilede görev alan mankenlerimiz de Türk giyimlerini tanıtmışlardır. Bu gezi topluluğu 11 Kasım'da yola çıkmış Avusturya ve Almanya'da Salzburg, Viyana ile Münih, Stuttgart ve Frankfurt'ta gösteriler yapmışlardır. Kervan 5 Aralık'ta memleketimize dönmüştür.

50. Yıldönümü Kervanları'na başka topluluklarla Dışişleri ile Çalışma Bakanlıkları da katıldılar. Dışişleri Bakanlığı'nın Moda — Müzik

Kervanı'na Modern Folk Üçlüsü, Esin Afşar, mankenler, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü, Faize Sevim, Ayla Eryüksel, Zuhâl Yorgancı oğlu katıldı. Bu tanıtma gezisi Ekim ayında yapıldı, Almanya, Belçika ve İngiltere'nin başkentleri dolaşıldı.

Çalışma Bakanlığı da Ekim ayında Avrupa'nın çeşitli memleketlerine 50. Yıl kervanları gönderdi. Bu gezi sırasında el sanatlarımız sergilendi. Halk türkülerimiz, Türk musikisi örnekleri sunuldu. Defileler yapıldı. Suna Kan, Nevîn Pere, Aliye Akkılıç, Balarıları, Cemil Başargan Orkestrası, Şantöz Tülây, Efkân Efekan, Cahit Ünyaylar Saz Topluluğu, Kutlu Payaslı, Elâ Altın, Osman Türen, Aysema Çağlayan, Nuran Özdemir, Erzurum Bar Ekibi çeşitli müzik ve oyun dallarında memleketimizi temsil ettiler.

Aralık 1973 başında Londra'da toplanan 115 ülkenin hava ateşeleri Hyde Park Otelinde geleneksel yemekte buluştular. Bu toplantıya Londra Türk Halkevi Halk Dansları Topluluğu ile Halk Türküleri Grubu katıldı. Oyunlarımız oynandı, Karacaoğlu'na değin birbirinden güzel türkülerimiz okundu. Türk Hava Ateşesi Hüseyin Güven koro ile birlikte türküler söyledi. Grupumuz büyük takdir topladı.

1973 yılı da Türk Kültürü ve Folkloru bakımından tanıtıcı oldu.

Araştırmalar :

Şamanizm Üzerine Notlar

Yazar : Abdülkadir İNAN

Şamanizm terimi ile ifade ettiğimiz din, Türklerin sosyal ve tarihi tekâmül seviyelerine ve konke tarihi şartlara göre değişmiş ve değişmekte devam etmiştir. Hayat seviyeleri iptidai kalan yahut büyük tarihi sosyal olaylar sonucunda büyük sarsıntılar geçiren boyların dini inanışlarında büyük farklar meydana gelmiştir. Türk ulusunun diniyatı, genel olarak Şamanizm üzerinde araştırma ve incelemeler yapan uzmanlar, mesailerini çağdaş Sibirya boylarının inançları ve dini ayinleri üzerine toplanan etnografik materyallerle yetinerek bu dinin tarihi olgunlaşma veya soysuzlaşması cihetlerine pek az temas etmişlerdir. Bu konu üzerinde ilk çalışanların çoğu Şamanizmi bir din olarak kabul etmezlerdi. Onlara göre Şamanizm "âdet ve örf"lerden ibaret olup bildiğimiz mânada din olmamıştır. Fakat bu görüş son zamanlarda reddedilmiştir. Bu dinin esası tarihin bildiği çağdan beri, tabiat ve atalar kültü olmuştur. Gök, güneş, ay, yıldız, dağ, ateş, su, orman kültürleri bu tabiat dininin muhtelif kollarından ibaret idi. Şamanistin inancına göre tabiat canlı idi. İnsanın da canı - ruhu vardı. Şamanist, buna düşünde ölüleri görebilmesi ile inanmıştır. Türk ulusunun muhtelif kavimlerle teması neticesinde Türk dini başka dinlerden bir çok inanç ve törenler almakta devam etmiştir. Böylece eski Türk dini, tipik tabiat dini olmaktan çıkmıştır. Sibirya uluslarının Şamanizmi üzerinde çok derin araştırmalar yapan Bogoraz bundan altmış yıl önce Şamanizm hakkında şöyle demişti:

"Şamanizm dini tekâmülde bir merhale, felsefenin tekâmülünde ise animizmeye te kabul eder, animizm Şamanizmin ilâhiyatı ve felsefesidir ("Etn. Oboz." 1910, sayı 1—2, sah. 4). Genel olarak Türk diniyatı üzerine araştırmalarda bulunan etnografya ve din tarihçileri onu başka iptidai Şamanizmden ayıran bariz farklarına dikkat etmemişlerdir. Bu araştırmacıların çoğu Türk kavimlerinde müşahade etikleri Şamanizmi sırf dış görünüşü bakımından incelemişler yahut tavsif etmekle yetinmişlerdir.

Türklerin dini inanışları hakkında en eski Çin, İslâm ve Batı kaynaklarında bazı malûmat bulunmakla beraber bunlar çok dağınık ve kısa notlardan ibarettir. Bu bilgilere dayanarak eski Türk dininin rekonstruksiyonu mümkün değildir. Son iki asırdanberi toplanan etnografya ve folklor materyalleri, eski doğu ve batı yerlerinde örf, âdet ve görenekleri hakkında verilen bilgiler, eski Türklerin milli dinlerini öğrenmeğe büyük yardımda bulunacaktır. Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan "Tarihte ve bugün Şamanizm" adlı eserim bu yönde yapılan ilk tecrübedir.

T.F.A.'nın Notu: Londra'da 1878'de kurulan "The Folklore Society"nin organı "FOLKLORE" dergisinin cilt 83, sonbahar 1972 sayısında John Andrew Boyle'un yazdığı "Turkish and Mongol Shamanism in the Middle Ages — Ortaçağda Türk ve Moğol Şamanizmi" adlı, bir araştırma çıkmıştır. Orhan Şaik Gökay'ın türkçeleştirdiği bu yazıyı 297 No. nisan 1974 sayımızda yayınlacağımızı duyururuz.

Yıllık abonesi : 30,
altı aylık abonesi : 15
liradır.
Yurt dışı senelik abone :
\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.
Dizgi ve baskı:
Halk Matbaası
İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul, Tel: 22 49 74

(TÜRK) HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Türklerde Başlık ve Mehir

Yazan : İhsan HİNÇER

Türkler, kadına daima değer vermişlerdir. Bu gelenek hiç bir dönemde bozulmamıştır. Kadın, Türk geleneklerine göre ailenin temel taşıdır. Bir halk deyimine göre "yuvayı dişi kuş yapar". O, emzirdiği yavruları gibi kocasının da iyi ve kötü gün ortağıdır. Bir ailede dirlik ve düzenlik kadının varlığıyla bağlıdır.

Bunun içindir ki, Türk toplumu, yeni kurulacak bir yuvanın ayakta kalması ve mutluluğu için her türlü tedbiri önceden alır. Bu bir töredir. Töreler, gelenekler halinde yüzyılların süzgecinden geçtikten sonra toplumların doğal kanunları haline gelir. Toplumun ihtiyaçtan doğan ve tecrübelerle kaide haline gelen törelerini, ne şer'i hükümler, ne de diğer tedbir ve kanunlar söküp atmaya muvaffak olamamışlardır.

Türk geleneklerine göre yeni evlenecek, ev kuracak çiftin yuvasının sağlam bir temele oturması için, zamanla bazı töre—kaideler oluşmuştur. Bu da kız evlâdın doğduğu andan itibaren "Kız beşiğe, çehizi sandığa", deyiimiyle ortaya çıkar. Demek ki, kız çocuğu doğan her Türk ailesi, o andan başlayarak kızının evleneceği günü, onun kuracağı yuvayı, yuvasında ihtiyaç duyulacak eşyayı, kısaca onun ve eşinin mutlu olmasını düşünür. Bütün bunların yanında da kocası onu terk eder veya herhangi bir sebeple ölürse sıkıntıya uğramaması bakımından ekonomik ve sosyal bir amaç ve sağduyuyla hareket eder: Kızının cehizini hazırlar. Zenginlik veya fakirlik bahis konusu değildir.

Kız evlenecek çağa geldiği vakit, erkek tarafı kız evine dünürçü salar. Ailenin büyüklüğü ve ileri gelenlerinden görüşme isteğinde bulunulur. Erkek tarafı, belli edilen günde kız tarafına konuk gider. Yetkili aile büyüklerinden "Allah'ın emri Peygamber'in kavli ile" kızlarını ister. Kız tarafı "Kismetse olur", der, düşünmek için mehil ister. Bu mehil, damat adayının durumunu incelemek için istenir. Alınan sonuca dayanılarak, damat adayı iyi ahlâk sahibi ise, kız tarafı olumlu cevap verir.

Bu ziyaretlerde erkek tarafı ve dünürçü-

lere, gelin adayı kız, eli ile pişirdiği kahve veya şerbet ikram eder. O vakit, erkek tarafı kızı daha yakından görmek ve incelemek fırsatını bulur. Bu geleneğin temelinde birlik gösteren çeşitlenmeleri mevcuttur.

Olumlu cevap verildikten, "He" denildikten sonra kız tarafı "He dimelik", yani kabul etme karşılığı olarak hazırlığa başlamak için "Başlık" konusunu açar. O günkü ekonomik ve sosyal şartları ve bölge özelliklerini gözönüne alarak para ve mal olarak istediklerini açıklar. Bu istekte bulunulurken, kız tarafı, daima erkek tarafının "maddî gücünü" dikkate alır.

Başlığa İslâmî geleneğimizde "Mehir" denilmektedir. Genellikle başlık ve mehir arasında ayrıntılı bir farklılık yoktur.

Başlık - mehir tutarı, iki aile arasında belli bir oranda tesbit olunur. Bu, ekseriya iki bölümde değerlendirilir. Birincisi mehir-i muacceldir ki, tamlamadaki anlamından da anlaşılacağı üzere hemen ödenmesi gereken miktardır. Hemen hazırlıklara başlanmaya, kızın kuracağı yuvanın eksiklerini tamamlamaya harcanır. Bu para, evlenecek kızın kocasının evine götüreceği, ama kendisine, yani kendi "baş" ına aittir. "Başlık", adını bu sözün kökeninden almıştır. Türkler, İslâmiyetten sonra da mehire başlık demeye devam etmişlerdir.

Başlık / Mehir-i müaccel olarak kız tarafının aldığı para ile kurulacak yuvanın bütün ihtiyaçları, yatak takımı, hahları, kılımları, gelinin yazlık, kışlık giyecekleri, başının ve göğsünün altınları, takıları kolbağı denilen bilezikleri, sedir minderleri, kapları kacakları, ibriğinden şerbet tas ve bardaklarına kadar bütün gerekli eşya alınır. Başlık parası ile alınan ve düğünde "bırakıntı" olarak akraba, komşu ve davetliler tarafından getirilen hediyelerin tamamı geline aittir.

Bu arada bazı bölgelerimizde bütün canlılığıyla yaşayan bütün eşya ve çehizi kız adına bir deftere yazma geleneği icra olunur. Bu geleneğe göre taraflar arasında görüşülüp kararlaştırılan bir gün, ekseriyetle cuma gününün erken saatlerinde oğlan evinin davetlileri bir topluluk halinde

kız evine gider. Kız evinin davetlileri ve yetkilileri bir araya gelirler. Kız evi konuklara ikramlarda bulunur. İçlerinden çevrece tanınan üç dört kişi seçilerek bunların arasından yazısı güzel olan birisi beyaz bir kâğıt üzerine "askı" daki çehiz ile bırakıntılar ve geline takılan ağırlık ve yüzgörümlüklerini birer birer, yan taraflarına değerleriyle birlikte yazar. Bu yazıma "gül dökümü" denilir. En alta da başlık parası ve mehir-i müccel yazılarak tören bitirilir. Sonuna tarih atılır şahitlerin adları yazılarak imzalatılır. Deftere yazılan tüm eşya ve para geline aittir. Bu defter çehiz sandığının dibine konulur.

Bazı bölgelerimizde bu işi ve başlık parasının kıza ait olduğu işlemini dinî nikâh sırasında hoca yapar.

Kaşgarlı Mahmut'a göre, Ortaasya'da Kazak, Kırgız ve Afganistan'daki Özbekler, başlık olarak "Kalın" adı ile kıza, kız tarafına öncül vermekte idi. Kaşgarlı, XI. yüzyılda yaşadığına göre, bu töre Asya'da bir geleneğe dayanmaktadır. Bu gün de Malatya bölgesinde başlığa kalın denilmektedir. Kalın sözü başlık karşılığı olarak Konya — Karaman yöresinde de hâlâ yaşamaktadır. Kalın, kaynaklarımıza göre Ortaasya'da da kıza aittir. Harcanması, kızın çehizinin tamamlanması için kızın atasına verilir.

Halen Ardahan, Iğdır ve hayvancılıkla uğraşan yörelerimizde başlık yanında "şişlik" olarak canlı mallardan koyun, keçi, at ve kısır inek te istenmekte ve verilmektedir. Bu gelenek sayın Abdülkadir İnan'ın söylediğine göre Ortaasya Türkleri arasında geçerlidir.

2 Başlık ve mehirin ikinci bölümü "Mehir-i Müccel", yani geri bırakılan, acele olmayan, tecil olunan kısımdır. Töresel aile hukukumuzda kadına verilen büyük ve muazzez makamın değerini gösterir. Türk kadını, aynı yastığa baş koyacağı erkeğini mutlu kılmak için elinden geleni yapar. Ona ve çocuklarına hayatını adar. Ona, aile yapısını devam ettirecek çocuklar doğurur. Fakat kocası bir gün kendisini terk eder ve boşarsa veya herhangi bir sebeple ölürse, boynu bükük kalmaması, zarurete düşmemesi, iffetini yitirmemesi ve evlâtlarını topluma yararlı birer insan olarak yetiştirebilmesi için, mehir-i müccel yardımına

yetişir. Ödenmesi sonraya bırakılan bu başlık parasının ikinci bölümü ile, mehir-i müccel olarak tamamladığı altın ve çehizi ile geleceğini teminat altında bulundurur. Kendisini boşayan veya ölen eşinin, onun ve kendi ailesinin, çocuklarının şerefine yere çalmamak ve namusunu koruyarak, zillate ve yoksulluğa düşmeden, kimseye muhtaç olmadan yaşamasını temin eder. Kaynata ve kaynanasının yanında kalsa bile ömrünün sonuna kadar onlara ve başkalarına yük olmamalarını sağlar. Kadını sığıntılık duygusundan kurtarır. Bu duruma göre başlığın geriye bırakılan kısmı mehir-i müccel ömür boyu teminat akçesi karşılığıdır.

Bu geleneksel töre hukuku ve ekonomisi, yüzyıllar öncesinden bugünün bir dâvasını değeri ve gücü ile açıklığa ve mutlu sonuca bağlamıştır. Ailenin geleceğini hedef almıştır.

Yukarıda kısaca değindiğimiz üzere kız istenir, başlık parası talebinde bulunulurken, erkek tarafının malî durumu dikkate alınır. Kızını mutlu görmek isteyen hiç bir Türk köylüsü ve aile reisi, dünür ve akraba olacağı karşı tarafın aile reisinden, onu yıkacak, malî sıkıntıya uğratacak bir başlık isteğinde bulunmaz. Önce onu geleneklerimiz, sonra iz'anı, sonra da kızına olan şefkati bundan men eder. Bazı yozlaşmış ve anormal olaylar, istekler konumuzun dışında kalır. Zira istisnalar kaide olamaz. Her alanda bu gibi bozulmalar, töre dışı aşırı davranışlar görülür.

Üniversitelerimizin yetkili bilim adamlarınca yapılan köy monografileri incelenirse görülecektir ki, sık sık gazete sayfalarına geçen, filmlere, televizyona ve sahne oyunlarına menfi yönden konu olarak alınan başlık parası hiç te gösterildiği gibi korkunç bir gerilik işareti, kötü bir töre — geleneğimiz değildir. Kız evinin kızın doğduğu günden evleneceği güne kadar hazırladığı çehizine ve ev eşyasına erkek tarafının da katılmasından ibarettir.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Erdoğan Güçbilmez'in 1965—1970 yılları arasındaki çalışmalarının ürünü ve 1972 de yayımlanan "Yenimahalle ve Kayadibi, Karşılaştırmalı Bir Köy Araştırması" adlı eserinin 183. sayfasında başlık konusu ele alınmış

tır. Dr. Güçbilmez'in araştırması ve yerinde yaptığı tesbite göre bu iki köy ve mahallede başlık parası 250.— ilâ 2.000.— lira arasında ailenin varlık durumuna göre değişmektedir. Bu para ile de kız tarafının eksikleri tamamlanmaktadır. Keza Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Rezzan Şahinkaya'nın bir araştırması olan ve Fakültece yayımlanan "Orta Anadolu Köylerinde Aile Strüktürü" adlı eserde de başlık parasının gelin çehizi ve ev eşyasına sarfolunduğu, kız tarafının ise kurulacak yuva için alınan başlık parasından daha fazlasını sarfettiğini görüyoruz. Aynı Fakülte asistanlarından Dr. Emine Gönen'in "Abidinpaşa Gecekondu-ları"nda yaptığı monografi çalışmaları da aynı sonucu vermiştir.

Kız kaçırma sebepleriyle başlık müessesesinin bir ilgisi hemen yoktur. Kız kaçırma olayları ekseriya başka sebeplere dayanmaktadır. Birbirine düşman kan dâvası güden aileler birbirini seven çocuklarının evlenmelerine razı olmamaktadır. Birinci etken ve sebep budur. Bunun yanında kızını mutlu görmek isteyen ana ve babanın, köyde kentte kötü hali veya düşkünlüğü herkesçe bilinen isteklisine vermemesi de kız kaçırma sebepleri arasındadır.

Bazı hallerde Türk köylüsü kızını isteyen erkek babasından malî gücünün yeti-şemeyeceği bir başlık istemiş olabilir. O bunu bile bile istemiştir. Kızının gittiği evde ezilmesini istemediğinden red cevabı yerine karşı tarafı zora koşturmuştur. Yüksek bir başlık parası istemekle erkek babasının haysiyetini rencide etmeden bu arzudan vazgeçmeleri yolunu aramıştır. Kötü hali herkesçe bilinen bir erkekle kızını evlendirmesi hiç bir aile babasından beklene-mez. Türk köylüsü, kızının mesut olacağı bir evlenmeye hiç bir zaman karşı gelmez. Bunun aksini iddia edenler Türk köylüsü adına başlık aleyhinde oyunlar yazar, filmler hazırlarken onu ve onun aile yapısını hiç tanımadıklarını isbatlamaktadır. Belki de bilerek Türk aile yapısını yıkmak için böyle hareket etmektedir.

Şimdi hatırlamaya şöyle bir soru gelebilir: Kız babası, istediği başlık parasının hepsini kızına mı harcar? Bunun cevabını vermeye çalışalım. Evet, hatta aldığı başlık

parasının birkaç mislini de kendisi sarfeder. Her köy çocuğu bunu yakından bilir. Fakat zamanla geleneklerimizde de bazı değişimler olmaktadır. Meselâ, erkek tarafının hali vakti yerinde, kız babası da daha bir kaç kız ve erkek evlât sahibi ise, o zaman aldığı başlık parasının bir kısmını diğer kızlarının çehiz ve erkek çocukları evleneceği zaman da kız tarafına ödeyeceği başlık parası için tasarruf eder.

Türk köylüsü son yarım yüzyılda geleneksel bir sezisile bu yola kaymış olabilir. Geleneklerdeki değişimleri yine kendisi ekonomik ve sosyal şartlara göre yapmaktadır. Zira kızları gibi erkek çocuklarının da düzenli bir yuva kurmalarını, soyunu ve aile yapısını sürdürmelerini ister. Türk köylüsü bu reticeye şu yoldan ulaşmış olabilir. Bir boşluk bırakmamak için değinelim. Aile reisi, yetişmiş ve tarlasında, evinde, bahçesinde tam iş yapacak güce ulaşmış bir aile ferdi olan kızını bünyesinden eksilmiş olarak görecektir. Mali gücü yetenekli değil ise kızını everirken aldığı başlık parasından artırdığı bölüm ile, az da olsa, oğullarından birisine bir kız isteyecek, başlık parası verecek ve tarlasından, evinden, çift ve çubuğundan eksilen insan gücünün yerini yeni gelinle dolduracak, yeni bir yuvanın temelini atacaktır.

İsevi ve Musevilerin "dirahoma" müessesesi de aynı temel üzerine oturtulmuştur. Bu bakımdan kız babasını aldığı başlık parasından artırdığı bölümü bu yönden düşünüp damadın ve babasının, gelinin erkek kardeşlerinin evlenmelerine verdiği dirahoma karşılığı bir katkıda bulunma olarak kabul etmek zorunluğu vardır. Dirahoma nasıl erkeğin bir iş tutabilmesi için verilen sermaye ise, bunu da erkek kardeşlerin yuva kurmaları için enişenin ve babasının verdiği "evlenebilmeleri için ödeyecekleri başlık parası yardımı" saymaları yerinde olur. Bunu bir imece ve yardımlaşma olarak kabul etmek gerekir.

Oysa ki, bu tür başlık parasından artırılıp diğer kız çocukların çehizlerinin hazırlanmasına ve erkek çocukların evlendirilmesine sarf olunan bölüm konumuzun dışındadır. Esasen bu gibi davranışlar ihtiyaçtan doğduğu gibi yüzde nispeti de pek azdır. Başlık parasının geçirdiği bu yöndeki değişikliği mâzur, hatta yerinde göstermek

ve bazı iddiaları cevaplandırmak maksadıyla bu hasiyeye parantez içinde ihtiyaç duymuş bulunuyoruz.

Yüzyıllardan bu yana süre gelen, aile yapımızı ayakta tutan başlık geleneği, Türk köylüsü ve halkı kadar şehirlerde oturan aydın çevrelerimizce de benimsenmiştir. Türkçemizde bir atasözü vardır. "Allah ev kuranın yardımcısıdır", deriz. Hangimiz erkek çocuğumuzu evlendirirken, başlık karşılığı olarak, en zengin köylümüzün harcadığı paranın çok üstünde gelin için elbiseler, mutfak eşyaları, misafir odası, oturma odası moblelerini, halılarını almıyoruz? Buzdolabı, çamaşır makinesi için borca, taksite girmiyoruz, Yarın doğacak torunlarımızın annesini rahat ettirmek, oğlumuzu mutlu kılmak için keselerimizi açmıyoruz? Ancak, sarfettiğimiz parayı başlık parası olarak kız babasına sarfetmesi için vermiyor, kendimiz sarfediyoruz. Bütün değişiklik bundan ibaret değil midir? Öte yandan geleneğimizde olduğu gibi kız babası da kızının çehizinin, yatak odasının giderini karşılamıyor mu? Demek ki, Türk köylüsü ile şehirlisi arasında fark yoktur.

1840 yılında Daire-i Tanzimat'ı kurmuşuz. Danıştay niteliğindeki bu kuruluş, bazı geleneklerimiz gibi başlık müessesesini de ele almış. Başlığı israf kabul ettiği için kaldırmayı düşünmüş. Daha sonra Cumhuriyet'le birlikte 55 Sayılı Men'i İsrifat Kanunu'nu çıkarmışız. Başlık parası için men edici ve cezai hükümler koymuşuz. Fakat bir yardımlaşma, bir imece müessesesi olduğu için bugüne dek bütün canlılığı ve varlığıyla yaşamaya devam etmiş. Bundan sonra da çeşitli adlar altında yaşamaya devam edecektir.

Başlık parası Türk sosyal hayatının, aile yapısının temelini teşkil eder. Onun yüzyıllarca yaşamasını temin ettiği gibi, bundan sonra da varlığını sürdürecektir.

Bir kıtlık, bir yokluk olduğu, erkeğin askere gittiği, bir zelzele, bir yangın felâketi ile karşılaşınca başlığın anlamı o zaman daha iyi anlaşılır. Başlık parası işte o zaman Türk köylüsünün ve halkının yardımına koşar. Ailenin yok olmasını, tarlanın, damın, bağın, bahçenin satılıp savrulmasını bu başlık parası önler. Gelin; başlık, mehir, ağırlık, yüzgörümlüğü, çehiz olarak evine ne götürmüşse, göğsüne, bileğine,

başlığına, parmaklarına ne takılmışsa, sandığına hangi çehiz basılmışsa hepsini çıkarır, erine verir, kaynatasına verir. Böylece kurak yıllar, yangınlar, felâketler, erkeğin askerlik veya başka sebeplerle yuvasından uzak kalması bu mutlu yuvaları yıkmaz.

Başlık bir sihirli el gibi bu felâket yıllarının kurtarıcısı olur.

BİBLİYOGRAFYA

- İshak SUNGURUOĞLU: "Harput Yollarında". 4. cilt, 1968, (Sf. 13. (Türk Folklor Araştırmaları dergisi, cilt 10, sayı 204, sf. 4137—4138, Temmuz 1966).
- Mahmut SURAL: "Konya'da Eski Düşünler". Türk Folklor Araştırmaları dergisi, cilt 7, sayı 149—155, sayfa 2575—2577—2748—2750, Aralık 1961 - Haziran 1962.
- İhsan HİNÇER: "Türklerde Yüzgörümlüğü ve Ağırlık". Türk Folklor Araştırmaları dergisi, cilt 12, sayı 246. sf. 4999—5000, Ocak 1970.
- Kagarlı MAHMUT: (Besim ATALAY çevirisi): "Divanü Lûgat-İt-Türk". 3. cilt, sayfa 371—372, Kalın - Kalın, 1941.
- Doç. Dr. Mehmet ERÖZ: "Kürt Halkları Uydurması". Sosyo - Kültürel Araştırmalar. Belgelerle Türk Tarihi dergisi, cilt 9, sayı 51, sf. 36—37.
- Hilmi GÖKTÜRK: "Anadolu'nun Dağında Taşında Türk Mührü". Bizim Anadolu gazetesi, 28.4.1973, sf. 4.
- Dr. Erdoğan GÜÇBİLMEZ: "Yenimahalle ve Kayadibi — Karşılaştırmalı Bir Köy Araştırması". Ankara Üniv. Siyasal Bil. Fak. Yayını, No. 327. Sf. 183, 1972.
- Prof. Dr. Rezzan ŞAHİNKAYA: "Hatay Bölgesinde Aile Mutluluğu ve Çocuk Ölümü". Ankara Üniv. Ziraat Fak. Yayını.
- Dr. Emine GÖNEN: "Abidinpaşa Gecekondu Bölgesi Araştırmaları". Ankara Üniv. doktora tezi.
- Haydar ÇETİNKAYA: "Ardahan Köylerinde Evlenme". Halkevleri dergisi, yıl 7, sf. 16—22, Ağustos 1973.
- Nejat BİRDOĞAN: "İğdir'da Başlık ve Mehir". Türk Folklor Araştırmaları, cilt 15, sayı 293, sf. 6827—6828, 1973 Aralık.
- Nihat ARYOL: "Başlık Parası". Milliyet gazetesi, 23.7.1965, sf. 2.
- Cemal KUTAY: "Daire-i Tanzimat ve Başlık". Yeni İstanbul gazetesi, 12.9.1972 sf. 2.
- Ahmet ŞAHİN: "Başlık Parası: Mehir". Yeni Asya gazetesi, 30.6.1973, sf. 2.

Bitkisel Harika Bir İlâç : Asafoetida

(Cevirinin alındığı Kitap : N. Iqbal: Asafoetida. The Wonder Drug, Perspectiv, A Monthly Digest Published in Pakistan, January 1971, Sahife: 33—34)

Ceviren : Ecz. Ayşegül DEMİRHAN (*)

Asafoetida veya Urdu'ca Hing, Keşmirce Anjudan, Farsça Anguzeb, Arapça Hiltut, bir Umbellifera bitkisi olan Ferula Foetida'nın kökünden elde edilen bir Gummiresina'dır. Çok eski devirlerdenberi Hindistan ve Pakistan'da kullanılan değerli bir drugdur ve yerli ilâç olarak büyük önemi vardır.

Tanınmış bir carminative ve antispazmodic'dir; özellikle sinirsel hastalıklarda, histeri'de fazla oranda ve başarı ile kullanılır. Stimüle edici, ekspektoran olarak rol oynar ve bronchial etkiler gösterir. Asafoetida'nın tadı keskin acımtraktır ve kuvvetli bir koku verir. Asafoetida, aynı zamanda tat verici bir ajendir; nitekim bu maksatla Avrupa'da ve Amerika'da çok kullanılır. Bunun sebebi drugun büyük tıbbî ve ticarî değerlere sahip olması, Hindistan ve Pakistan'a büyük miktarlarda getirilmesi, Avrupa ve dünyanın diğer bölgelerine de gönderilmesidir.

Hing bitkisi, batı Tibet topraklarının kumlu çöl, ova ve kuru tepelerinde büyük oranda yetiştirilir. İran ve Afganistan'ın yerli bitkisidir. Beş ya da altı feet'e kadar büyük ve dört yıllık olunca asafoetida verebilir. Gövdeler kök kısmında kesilir, hızla katı reçinemsi bir kütleye dönüşen süt kıvamındaki sıvı dışarı akar. Havaya bırakıldığı an, yarı şeffaf beyaz bir görünüşte olan droğun yüzeyi, ilk önce pembe sonra kırmızı-kahverengi bir şekle dönecek derhal kararır.

Bitki, Orta Asya'daki Aral ve Hazar denizi arasında, Kirman, Khorasan ve Laristan'da, Afganistan'ın batı, güney ve kuzeyinde ve Pakistan'ın Baluchistan bölgesindeki ovalarda bulunur. Keşmir'in deniz seviyesinden 6000—12000 feet yükseklikteki vadilerinde ve sınır bölgedeki Kurram vadisinde bol miktarda yetiştirilir. Bitkinin birçok türleri arasında Kuzey Kashmir ya da Baltistan'da büyüyen Ferula nar-tex, bol miktarda ve iyi cins Asafoetida'yı veren Ferula Foeti vardır. Hernekadar Afganistan'ın drugun gerçek kaynağı olduğu

bilinirse de bu türler çok miktarda Türkistan ve Doğu İran'da da yetişir. Aynı zamanda Baluchistan'ın önemli yerlerinde de küçük oranda bulunur.

Hing'i toplama usulü, her yerde farklı özellikler gösterir. Örneğin Laristan'da, köylüler, nisan ayında yapraklar kuruma-ya başladığı zaman bitkilerin bol olduğu yere giderler. Bitkiyi çevreleyen toprak, kök kısmını açıkta bırakacak şekilde bir karış derinliğe kadar kazılır ve çıkarılır. Sonra yapraklar dışarı çekilir, toprak tekrar yerine konur. Mayısın sonuna doğru, köylüler çıkarılan usareyi almak için kullanılan geniş demir spatüllerle gelirler. Yaprakların ve toprağın çıkartılmasından sonra, ince bir dilim, sapın kök ile birleştiği yerden alınır ve iki gün sonra usare, düz kesik yüzeyden kazınarak toplanır. Bu operasyon, sonraki günlerde de tekrarlanır ve her kez çok ince bir kısım kökten çıkartılır. İlk kesmede alınan ürün daha incedir, son kesimden sonra kökler sekiz ya da on gün dinlenmeye bırakılır.

Afganistan'da her kökden alınan gummiresina'nın miktarı onun hacmine göre değişir, bazıları bir ounce verirler, bazı kökler bir havuçtan daha uzun değildirler, diğerleri insan bacağı kalınlığındadırlar. Asafoetida batı Afganistan'da, bitkinin olgun kökleri çiçekli bir gövde verdiği zaman toplanır. Afganistan'ın başlıca ticaret maddesi Asafoetida olup bunun 200 maddeden fazlası her yıl dağlarda yabani olarak yetişen bitkilerden alınır.

Ferula Foetida kuzey Afganistan'ın Mazar-e-Shariff bölgesindeki tepelere yetişir ve Mazar-e-Shariff'den 30 mil uzaklıktaki Sar-i-Pul ve Sang-Chharack'dan daha fazla bulunur. Bu bölgede toplanan drug, Via Kabulî'ye gönderilir. Bitki yetiştiği yerlerde, taze sebze olarak kullanılır ve olgun gövdenin iç kısmı zevk verici ve lüks bir madde diye bilinir.

(*) İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü Asistanı.

Bozkır Düşünleri ve Bayrak

Yazan : Ahmet PETEKÇİ

Bozkır düşünlerinde erkek tarafı düşününe gelen grupları çalgılarla karşılarlar. Davetliler ilgi görmezlerse silâh atarak geri dönerler. Yukarıda bir karşılayıcı grup görülüyor.

Bozkır denince, göz-önüne ağaçsız, su-suz, taşlık bir arazi gelir. Bizim konumuz olan Bozkır, Konya'nın bir ilçesi olup, Toros dağlarının kucagında ve Çarşamba çayının vadisinde kurulmuştur.

Bozkır'da düşünler Türk bayrağı olmadan yapılmaz. Oğlan evinin en yakın akrabası bayraktarlık yapar. Bir Türk bayrağını, bir bayrak direğine çekerler. Bayrak oğlan evinin düşün gününden üç, beş gün evvel dikilir. Bayraktar, bayrağı muhafaza ve davetlilere hizmet etmekle mükelleftir. Bayraktar civar köylerden gelen davetlilerin yiyecekleri yemekleri, yatacakları yerleri temin etmek ve onları Türk örf ve geleneklerine göre ağırlamak mecburiyetindedir.

Bozkır'da düşünler çarşamba günü başlar. Çarşamba sabahından itibaren davetliler oğlan evine gelmeye başlarlar.

Sazlar çarşamba sabahından itibaren düzen tutarlar, davetlileri eğlendirmeye başlarlar.

Düşünler ekseriya güzün olduğu için, ya damlarda ya da düşün evinin bitişiğinde bulunan harmanda yapılır.

Civar köylerden davet edilen misafirler, düşün evinin köyün birkaç kilometre me-

safesine geldikleri zaman, silâh atarak geldiklerini haber verirler.

Silâh seslerinin duyan Bayraktar bayrağı alır, hep birlikte ve sazların eşliğinde misafirleri karşılamaya giderler. Bir taraftan da misafirler düşün evine doğru gelirler. Bu karşılamada gecikme olur ve ilgisiz davranılırsa, davetliler silâh atarak geri dönerler. Böylelikle düşün sahiplerine karşı küskünlüklerini belirtirler. Bu durum düşün sahipleri için büyük bir hakaret olduğu için düşün sahibi ve bilhassa bayraktar çok titiz davranır ve misafirleri küstürmemeye dikkat ederler.

Bazı hallerde davetliler bir kaç köyden aynı zamanda gelir. O zaman, bayraktar bir tarafa giderken, köyün delikanlıbaşı da bir kısım arkadaşı ile diğer tarafı karşılamaya gider.

Her nereye gidilirse gidilsin, bayrak olduğu zaman bayraktar daima önde, diğerleri arkada gider. Bu da bayrağa hürmetin ifadesidir.

Bayraktar, davetlilere yaklaştığı zaman bayrağı ırgalandırarak selâm verir.

Davetlilerle karşılayıcılar birlikte silah atarak düşün evine dönerler.

Şehirlerde damadı kaçırmak, damadın

Kısmeti Bol Avcı

Derleyen : Mehmet GÖKALP

(Bu masalı Yusufeli'nin Kölik Köyünden 55 yaşındaki Ali Avcı'dan derledim).

Bir varmış, bir yokmuş, feleğin günü çokmuş. Var varanın, süsürenin, destursuz bağa girenin hâli duman imiş. Hamama gittim taşı yok, yüzük buldum kaşı yok, çarşıda bir çergi gördüm davulunun ortası yok.. Nedir ne değildir diye etrafıma baktım. Bir de gördüm ki bir orman.. Ormanın içinde bir insan... Yapmış bir kulube, girmiş içine, oturmuş kurşun döküyor. Yanında bir tüfek, tüfeğin içinde fişek, aman

eşyalarını saklamak gibi üsünler (1) köy düğünlerinde daha ziyade bayrak kaçırmak şeklinde tezahür eder.

Bayraksız düğün olmadığı için bayraktar bayrağı muhafaza etmek mecburiyetindedir. Bayrağı kaptırmak onun için büyük bir züldür. Bu sebeple bayrağı kimseye kaptırmamaya çalışır.

(1) Üsün (bazı yörelerde rüsüm): gelenek anlamına.

Bayraktar, at üstünde ve alayın önünde gider. Bayrağını kaptırmamaya çalışır.

şeytan doldurur patlar diye bende titredi yürek..

Vaktin zamanın birinde bir ormanın kenarında bir avcı yaşarmış. Avcının hiç kimsesi yokmuş. Her gün ava çıkar ve bir kuş vurur, bir tavşan vurur kulubesine dönermiş. Avcı ocakta güzelce kızartır yermiş.

Günün birinde bir atışta iki keklik vurmuş. İçinden:

“— Benim şansım pek fazla değildi ama bunda bir iş var...” diye düşünür düşünür gelmiş kulubesindeki ocak başına... Bir de bakmış ki köşede bir tilki oturuyor. Avcıyı görünce hiç kaçmamış. Avcı tüfeğini durara asmış, keklikleri soyup birini tilkiye vermiş, birini de kendisi yemiştir.

Ertesi gün yine ava çıkmış. Bakmış ki bir sürü tavşan, tüfeğini doğrultup tetiği çekmiş ve iki tavşanı yere yıkmış. Hemen tavşanları alıp ormandaki kulubesine dönmüş ki kapının önünde bir kurt.. Kurt avcıyı görünce sadık bir tazi gibi yanına gelmiş sanki ona :

“— Ben günlerdir acım, rızkımı ver...” der gibi melûl melûl bakmağa başlamış. Avcı da tavşanın birini kurda vermiş, birini de kendisi pişirip yemiştir... Ertesi gün sabah uyanınca kurdun gittiğini yerine bir ayının geldini görmüş. Tavşanın kemiklerini de ayıya vermiş. Yine tüfeğini omuzlayıp ormanın yolunu tutmuş.

Derler ya :

Hiçbir şeyde yoktur avın lezzeti

Kırk gün taban eti bir gün av eti.

Bizim avcı kırk günde bir değil, her gün av eti yiyormuş. O gün de biraz av yerlerini dolaşmış bakmış bir sürü ördek, hemen uzatmış tüfeği, (çat...) diye ateşlemiş, iki ördek birden havadan yere (pat) diye inmiş. Hemen onları alıp kaldığı kulubeye gelmiş ki bir kocaman kartal.. Kulubenin tepesinde duruyor. Avcıyı görünce hiç oralı olmamış... Avcı :

“— Bu gün de kısmetim fazla, ama kartal benim misafirim, ona da et vermeliyim.” diye düşünerek ördeklerin etinden kartala da vermiş.

Üç gün, beş gün derken ormandaki bütün kuşlar ve hayvanlarla avcının dostluğu ilerlemiş. Günün birinde kurt gelmiş avcının kulubesine :

“— Avcı arkadaş demiş, sen bizi en zor günlerimizde doyurdun, bu ormanda tek başına yaşamak bize üzüntü veriyor. Seni ülkenin padişahının kızı ile evlendirmek istiyoruz.”

Avcı gülmüş :

“— Kurt kardeş demiş, ben fakir bir avcıyım, padişahın kızı bana gelir mi? Bu nasıl söz...”

Kurt : — Ben ormandaki bütün kurtların kralıyım, onlar benim emrimdedir. Sana gelen tiki de tilkilerin, kartal kartalların ayı da ayıların kralıdır. Onlar da gelecek gidip padişahın kızını sana kaçıracağız. Yeter ki sen razı ol.. Biz kararımızı verdik...”

Avcı bu işe (olmaz) dememiş ama pek de sonuçtan ümidi yokmuş. Oturmuş kulubesinde.

Kurt bir ulumuş, bütün kurtlar toplanmış. Tilki bir bağırarak bütün tilkiler gelmiş. Kartal bir ıslık çalmış bütün kartallar gelmiş. Ayı bir homurdanmış, biraz sonra bütün ayılar toplanmış... Böylece ormandaki hayvanlardan kurulu ordu padişahın sarayına doğru yola çıkmışlar.

Padişahın sarayına bir ikindi üzeri varmışlar. Bakmışlar ki ortada in cin yok.. Bahçıvan sabanı bahçeye bırakıp gitmiş. Tilki ortaya çıkmış :

— Kurt ile ayıların kralları, siz şimdi gelip benimle sarayın bahçesine gireceksiniz. Ben bahçıvan olacağım, siz de öküz vazifesini göreceksiniz, sabana koşulacaksınız. Padişahın kızı sarayın bahçesine çıktığında kartalların kralı onu omuzundan yakalayıp uçuracak ve avcı kardeşin kulubesine götüreceksiniz. Tamam mı?”

Oradakiler kurdun aklını pek beğenip: (Tamam) demişler.

Kurt halımla sarayın bahçesine girip sabanı ön ayakları ile tilkiye vermiş, tilki bahçıvan olmuş, kurt ile ayı da boyunduruğa girmişler... O vaziyette bahçeyi sürmekte iken bütün saray erkânı dışarı çıkmış. Hem gülüyor hem de:

“— Şu hale bakın tilki kurt ile ayıyı öküz niyetine sabana koşmuş.” diyorlarmış.

Padişahın kızı da sarayın balkonuna çıkmış.

Herkes gibi padişahın kızı da tilkiyi, kurt ve ayıyı görünce neşelenmiş, kahkaha atmağa başlamış. Tam bu sırada kartal sindiği ağacın tepesinden havalandı ve pençeleriyle balkondaki kızı omuzlarından kavramış. Padişahın kızı :

“— Yetişin, kurtarın beni..” diye bağırmağa başlamış ama kim ne yapabilir havadaki kartala... Tilki kartalın kızı alıp havalandığını görünce sabanı bırakıp sıvışmış, kurt da kaçmış, ama ayı sabanın boyunduruğundan kurtulamaz olarak sabanla beraber koşmağa başlamış.

Saraydakiler padişahın kızının kaçırıldığını görünce tilkinin hilesini anlamışlar ama, neden sonra... Padişah kızının kaçırıldığını duyunca derhal bir bölük süvari askerini donatıp kuşatarak kartalın uçtuğu tarafa yola çıkarmış.

Kartal ise kızı aldığı gibi avcının kulubesine getirmiş. Avcı melek bir kızı karşısında görünce şaşırarak :

“— Korkma güzel kız, ben de senin gibi bir insan oğluyum. Ne cinim ne periyim, avcının biriyim.” demiş. Güzel kız gülmüş;

“— Ya babam bizi yakalatırsa?” demiş. Avcı :

“— Bütün ormandaki hayvanlar bizi koruyacaktır, yeter ki sen benim karım olmağa razı ol.” demiş kız da avcıyı beğenmiş, ona karı olmağı kabul etmiş.

Gelelim avcının dostlarına: Kurt, tilki ve ayı ormana girmişler. Ama arkalarından bir bölük süvarinin geldiğini görünce tedbir düşünmeğe başlamışlar. Tilki demiş ki:

“— Bu atlılar bu gece ormanda kalınca ben onların eyer takımlarını kopartırım... Ve o gece bütün eyerleri tilkiler kemirmiş. Sabahleyin kalkan atlılar eyerleri tamire uğraşırken kartallar havadan taş yağdırmışlar. Ayılar ormandan ağaç dalları ile hücumla geçmişler. Padişahın askerleri geri dönmek zorunda kalmış. Durumu padişaha iletmışler, önce öfkelenmiş ama sonra kızını garip avcıya vermeğe razı olmuş. Asker yerine bir düğün alayı tertip edip ormandaki avcıya göndermiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

★ ★ ★ ★ ★

Bize gelen KITAPLAR

★ ★ ★ ★ ★

● Ahmet Cemil Akıncı: "LOKMAN HEKİM". Yazarının ve yayımlayıcısı Tevfik Hacıbeyoğlu'nun önsözleri ile Lokman Hekim'in hikâyeleştirilmiş belgeli hayatı. Lokman Laboratuvarı Sağlık Yayınları, Nu. 13, Bahçelievler - İstanbul. 19,5x13,5 Cm. boyunda, 214 sayfa, 10 lira.

● İrfan Ünver Nasrattinoğlu: "AFYONKARAHİSAR EFSANELERİ". Sunuş ve bibliyografya ile 21 efsane. Nasrattinoğlu Yayınları: 4. P.K. 471. Ulus - Ankara. 20x14 boyunda, 60 sayfa, 5 lira.

● Enver Tunçalp: "CUMHURİYETİN 50. YIL DESTANI". Şiirler. P. K. 225, Yenisehir - Ankara. 16x12 boyunda, 64 sayfa, 5 lira.

● Aşık Zülfikâr Divanı: "EVRENİNDE BİR NOKTA" Şiirler. Hasan Güngör, Muzaffer Uyguner ve İhsan Hınçer'in özsözleri ile. Mayatas Yayınları, Şiir Dizisi. 19,5x13 boyunda, 240 sayfa, 15 lira.

● Ahmet Boreaklı: "XI. DÜNYA KUKLA BİRLİĞİ (UNIMA) KONGRESİ". Kongre dolayısıyla oynatılan, sergilenen ve gösterilen Karagöz, Türk kuklası oyunları, tasvirleri ve filmleri. Boreaklı Yayınları, Güz Sokağı, 13/4, Güvenevleri - Ankara. 24x16 boyunda, 16 sayfa.

● Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı: "TÜRKİYE BELİRLİ GÜNLER TAKVİMİ". Şenlikler, festivaller, anma günleri, fuarlar, panayır- lar, sergiler, bayramlar ve benzeri günlerin tarihleri. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevlerinde satılmaktadır. 17x24 boyunda, 96 sayfa, 5 lira.

● Feriha Aktan: "YARIN SABAH". Şiirler. Yeditepe Yayınları: 214. 19,5x13,5 boyunda, 88 sayfa, 7,5 lira.

● M. Turan Tekdoğan: "İNSANLAR VE KİTAPLAR". Konusuyla ilgili türde yazılar. İsteme adresi: M. T. Tekdoğan, Ortaokul Müdürü, Lapseki. 19x13 boyunda, 128 sayfa, 7,5 lira.

● Cafer DEMİRAL: "TÜRKİYE'NİN 42 HÜKÜMETİ" (25.4.1920 - 15.4.1973) Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları: 2. 20x14 boyunda, 176 sayfa, 10 lira.

● Dr. Müjgân Cunbur - İsmet Bınark - Nejat Sefercioğlu: "FÂRÂBÎ BİBLİYOGRAF-YASI." Kitap - Makale (Doğumunun 1100.

Yıldönümü münasebetiyle). Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları: 4. 24x16,5 boyunda, 124 sayfa, 15 lira.

● Üsküp (Skopje) Folklor Enstitüsü: Makedonski Folklor - Makedonya Folkloru". Yıllık "2. ULUSLARARASI BALKAN FOLKLORU SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ". Üsküp Folklor Enstitüsü tarafından derlenmiş ve düzenlenmiştir. 4. yıl, Sayı 7-8, 1971.

● Üsküp (Skopje) Folklor Enstitüsü. Makedonski Folklor - Makedonya Folkloru. Yıllık "BALKAN ULUSLARI DÜĞÜN, OYUN, GELENEK VE TÜRKÜLERİ". 5. yıl, Sayı 9-10, 1972. 24x16 boyunda, 306 sayfa.

● Dr. Selâhattin Tansel: "MONDOROS'TAN MUDANYA'YA KADAR". I. Cilt. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları: 6/1. 23,5x16 boyunda, 234 sayfa, 5 lira.

● Nurettin Can Güleklî - Rıza Onaran: "TÜRKİYE I. BÜYÜK MİLLET MECLİSİ" (1920-1970). 50. Yıldönümü'nde. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları: 8. 29x20 boyunda, 368 sayfa, 20 lira.

● Ursula Reinhard: "VOR SEINEN HAUSERN EINE WEIDE... - EVLERİNİN ÖNÜ ÇAYIR". Güney Anadolu'dan Halk Türküleri Metinleri. Berlin Halkbilgisi Müzesi Yayını. Müziketnoloji Bölümü. Yeni Seri No. 8. Eser; İçindekiler, Giriş, Şikâyetnameler, Ağıtlar (se-kiz heceli, onbir heceli, yedi heceli), Asker Türküleri, Doğa Türküleri, Çoban Türküleri, Aşk Türküleri (onbir heceli ve onbir heceli olmayanlar), Gelin Türküleri, Alaylı Türküler, Çocuk - Okul Türküleri, Ninniler, Oyun Havaları, Aşıklara ait türküler, Efe Türküleri, Çeşitli Türküler, Anonim Türküler, Alevî Türküleri, Numara Fihristi bölümlerinden meydana gelmiştir. Okuyucuya 577 türkünün hem Türkçe, hem de almanca metinleri sunulmaktadır. 24x17 cm. boyunda, 472 sayfa. 1965 de basılmış (Fiyatı yazılı değil).

● Tezer Taşkıran: Cumhuriyetin 50. Yılında "TÜRK KADIN HAKLARI". Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları: 5. 24x16,5 boyunda, 176 sayfa, 5 lira.

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞ : 1946

YURT İÇİNDE

228 ŞUBE

Zengin Para İkamiyeleri

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Yeni Ajans - 18)

çantanızda
daima
OPON
bulundurunuz...

OPON, baş, di-
sinir, romatizma,
lumbago ve soğuk
algınlardan
ileri gelen
ağrıları keser.
OPON, bayanların
muayyen
zamanlardaki
sancılarında
faydalıdır.
OPON, günde
6 tablet alınabilir.

(Folklor: 17)

HOS
BAG

ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
**TEKEL
SUNAR**

(Basın : 60255 - 19)

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN ESİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 20)

Halk Sağlığı Hizmetinde Lokman Müstahzarları

Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici
tablet

Metegast'in Mide tozu
Derivit Yara ve yanık mer-
hemi.
Deriseptol Yara ve göbek
tozu

Dover T.blet Öksürük ve
bronşite

Metekodin Öksürük hapı
Metekodin Öksürük şurubu

Algo - Liniment Ağrı frik-
siyonu

Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve
ağrılarda

Algo - Wax Nazal Nezle
merhemi

Ma-ka-ta Basur merhemi

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapı

Lokman - Tablet Ağrı hapı
Algopirin Analjezik tablet

Algo - Tablet 4 tabletlük
Moruvit - Vitamine Kuvvet
şurubu

Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz dam-
lası

Meprol Tablet Sinir hapı
Sollargen Granüle Ekzema -
kaşınıtı

Sel de Gastrin Granüle Mi-
de tozu

Cuti - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu

Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kaşe 100 lük ağrı
kesici

Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı

Panason (50 Gr. alüminyum
kutulu)

Lokman Çayı Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı

Cilda El losyonu
Derma Traş losyonu

Balvit Enerji ve kuvvet
macunu

Passibepine Sinir şurubu
İhtiyol Pomad

Çinko Pomad
Borik Pomad

Vazelin Saf

Lokman İlaçları Sağlık Hizmetinde, Onlara İnan ve Güven

(Folklor : 21)

yalnız
değilsiniz

TÜRK TİCARET BANKASI'nın

GARANTİLİ ÇEKLERİ

DAİMA YANINIZDADIR

SUBELERİMİZ SİZİ BEKLİYOR

**TÜRK
TİCARET
BANKASI**

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

(Folklor : 23)

1868...1974

**ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET**

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın : — 24)

GRİPİN

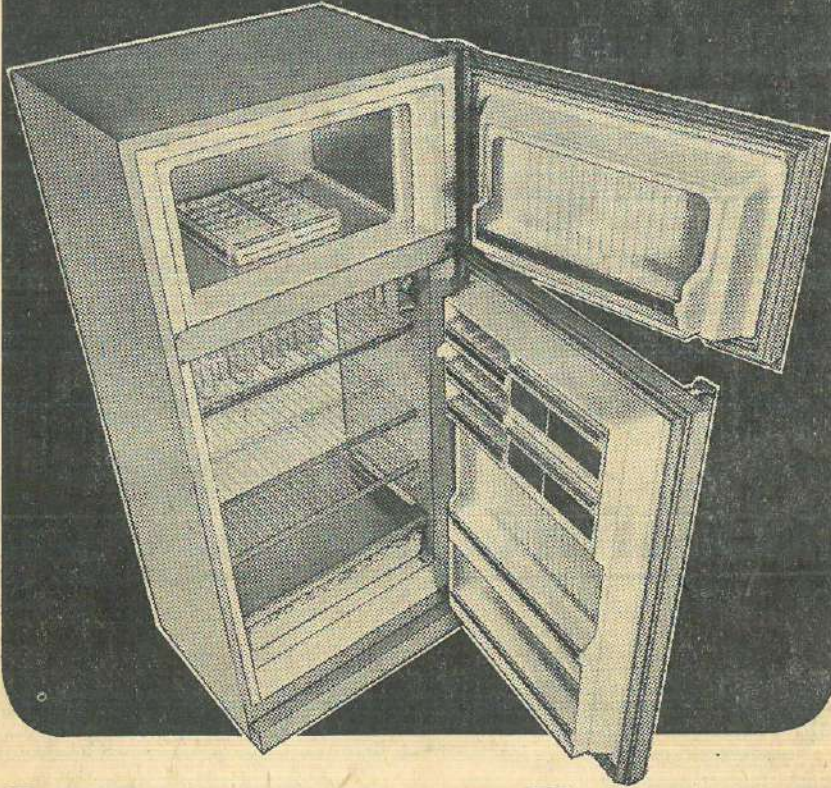

**Baş
ağrılarına
karşı**

GRİPİN, bas, diş, ocak, sinir,
lumbago, romatizma, sırtık
ağrılarına teskin eder. GRİPİN,
grip ve nezle başlangıcında
birçok fena halleri önler.
GRİPİN, 4 saat ara ile
günde 3 adet
alınabilir.

(Yeni Ajans — 25)

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmayı da, üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o mükthi soğutmayı da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfiyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır.

Arçelik Duplex. Daha sessizdir. Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiyeceklerle içeceklerle ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik Duplex'te!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şa.
Tel.: 45 52 00

Kalitede öncü... fiyatla ölçü

(Yeni Ajans : 365 — 26)

7 Haziran 1974

Devlet Nübrası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MART 1974

AŞIK VEYSEL ÖZEL SAYISI

İÇİNDEKİLER :

Veysel, Şiirleri ve Yaptığı	Orhan Şalk GÖKYAY
Ne Sen Var, Ne Ben Var	Ahmet KABAKLI
Halkı Aydına Getiren Sanatçı : Aşık Veysel	Rüştü ŞARDAĞ
Aşık Veyselle Yıldızeli — Pamukpınar'da	Aşık Ali Rıza YALÇIN
Veysel(e)' Ağlamanın Zamanı Geldi	Ümit KAFTANCIOĞLU
Hocam Veysel Baba	Özcan SEYHAN
Veysel'in Alle Kültüğü	T.F.A.
Görmeyen Gözlerdeki Aydınlık	Aydın OY
Koca Aşık Veysel'i Değerlendirme	Süleyman ARISOY
Veysel'in Şiirlerinde Yergi	Muhsin KÖKTÜRK
Veysel İçin Neler Dediler	T.F.A.
Veysel Baba'nın Ardından	Muhsin DURUCAN
Aşık Veysel Bibliyografyası (Kitaplar, Yazılar, Plâklar)	İhsan HİNÇER
Veysel Göçtü (Şiir)	Doç. Dr. Bedri NOYAN (DEDEBABA)
Aşık Veysel "Dostlar Seni Unutur mu" Gecesi Düzenlendi	T.F.A.

SAYI: 296

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ